

**Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника**

навчально-науковий Юридичний інститут

Медицький І. Б.

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ.
ОСОБЛИВА ЧАСТИНА**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**для підготовки до семінарських (практичних)
занять**

Івано-Франківськ, 2024

ББК 67.9 (4 УКР) 308
УДК 343.2
М42

Схвалено на засіданні кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права (протокол № від «__» _____ 2024 р.).

Схвалено на засіданні Вченої ради навчально-наукового Юридичного інституту (протокол № від «__» _____ 2024 р.).

Рецензенти:

Шаблистий Володимир Вікторович Директор Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Андрушко Андрій Васильович Професор кафедри кримінального права та процесу юридичного факультету Ужгородського національного університету, доктор юридичних наук, професор

М42 Медицький І. Б. Кримінальне право України. Особлива частина. Методичні вказівки для підготовки до семінарських (практичних) занять [текст] / Ігор Богданович Медицький. Івано-Франківськ: навчально-науковий Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2024. 80 с.

Методичні рекомендації розроблені на основі навчального плану навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і призначені для підготовки до семінарських (практичних) занять з дисципліни «Кримінальне право України. Особлива частина».

Методична розробка призначена для студентів, аспірантів, викладачів.

ББК 67.9 (4 УКР) 308

© Медицький І. Б., 2024

© Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
СЕМІНАРСЬКІ (ПРАКТИЧНІ) ЗАНЯТТЯ	5
Заняття 1.....	5
Заняття 2.....	6
Заняття 3.....	8
Заняття 4	9
Заняття 5	11
Заняття 6	12
Заняття 7	14
Заняття 8	15
Заняття 9	17
Заняття 10.....	19
Заняття 11.....	20
Заняття 12.....	23
Заняття 13.....	25
Заняття 14.....	28
Заняття 15.....	30
Заняття 16.....	31
Заняття 17.....	33
Заняття 18.....	34
Заняття 19.....	36
Заняття 20.....	37
Заняття 21.....	39
Заняття 22.....	41
Заняття 23.....	43
Заняття 24.....	45
Заняття 25.....	47
Заняття 26.....	48
Заняття 27.....	50
Заняття 28.....	51
Заняття 29.....	53
Заняття 30.....	55
Заняття 31.....	57
Заняття 32.....	59
Заняття 33.....	61
Заняття 34.....	63
Заняття 35.....	65
Заняття 36.....	67
Заняття 37.....	69
Заняття 38.....	70
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	72
Підручники та монографії.....	72
Навчально-методичні посібники та практикуми	72

ПЕРЕДМОВА

Семінарські заняття проводяться з метою закріплення тих теоретичних знань з кримінального права, які студент отримує на лекціях і при вивченні законодавства, підручників та іншої рекомендованої літератури. Семінарські заняття розвивають уміння логічно мислити і застосовувати отримані знання на практиці.

На семінарах та практичних заняттях студенти повинні продемонструвати володіння навчальним матеріалом, рекомендованою літературою, уміння користуватися Кримінальним кодексом України, правороз'яснювальними актами та матеріалами судової практики.

Готуючись до семінарського заняття, викладач повинен завчасно дати студентам перелік питань, які будуть винесені на розгляд; вказати на основні джерела (монографії, статті у фахових виданнях, нормативно-правові акти), які необхідно використовувати при підготовці до заняття. Семінар, як правило, починається з короткого викладу основних теоретичних положень, що стосуються відповідної теми. Після цього студенти розкривають зміст винесених на розгляд питань згідно плану семінарського заняття.

На практичне заняття викладачем подається для вирішення 8-10 задач, які найбільш повно характеризують матеріал, засвоєний студентами на семінарському занятті з конкретної тематики. Практичні завдання з Особливої частини кримінального права покликані допомогти студентам оволодіти теоретичними знаннями, отримати практичні навички застосування закону про кримінальну відповідальність та навчитися здійснювати правильну, відповідно до вимог закону, кваліфікацію злочинів.

У кожного студента повинен бути окремий зошит для підготовки до практичних занять, де слід робити записи, що відносяться до вирішення задач з даної теми. У розв'язках необхідно посилатися на статті, частини і пункти статей Загальної і Особливої частин Кримінального кодексу та використовувати положення правороз'яснювальних актів. Усі фактичні обставини, що наводяться у Завданнях, вважаються встановленими і доведеними. Якщо приводяться декілька взаємозв'язаних самостійних фабул справи, то слід провести аналіз кожної фабули. При згадці у задачі декількох осіб слід дати юридичну оцінку поведінки кожної особи. Вирішення задач необхідно аргументувати, даючи розгорнуту доказову відповідь на кожне поставлене питання. Треба також мати на увазі, що фабули деяких задач є досить лаконічними, і це вимагає певного логічного домислення деталей, уточнень, що характеризують обставини справи.

Один із студентів стисло нагадує умову задачі, пропонує свій розв'язок і аргументує його. Після цього виступають інші студенти, які пропонують свої розв'язки або нові аргументи за чи проти того або іншого вирішення задачі. Головним є не тільки пропонувати те або інше вирішення (нехай навіть не зовсім правильне), а дати його обґрунтування. В ході практичного заняття викладач може змінити умови задачі, поставити додаткові запитання, якщо є необхідність у ґрунтовнішому опрацюванні того або іншого положення Загальної чи Особливої частини кримінального права.

У студентів під час семінарських та практичних занять обов'язково повинні бути Кримінальний кодекс у поточній редакції, з внесеними змінами і доповненнями, та тексти завдань, тобто дані методичні рекомендації.

Список необхідної літератури подається у програмі дисципліни. Особливу увагу слід звернути на вивчення законодавства і та правороз'яснювальних документів.

При необхідності на лекціях даються додаткові вказівки та завдання щодо підготовки до семінарських та практичних занять.

СЕМІНАРСЬКІ (ПРАКТИЧНІ) ЗАНЯТТЯ

Заняття 1.

Злочини проти основ національної безпеки України

Семінарське заняття (2 години)

Методичні зауваження

Вивчаючи тему «Злочини проти основ національної безпеки України», студенти повинні: володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів аналізованих деліктів; знати зміст родового та видових об'єктів посягань, характеристик понять «конституційний лад держави», «державна безпека», «суверенітет», «територіальна цілісність і недоторканність»; розуміти підстави розмежування суміжних складів кримінальних правопорушень (н-д, колабораційна діяльність та пособництво державі-агресору); бути обізнаними про передбачені Розділом спеціальні випадки звільнення від кримінальної відповідальності та умови їх застосування; бути готовими при дачі відповіді до посилок на чинне кримінальне законодавство України та дотичні до цієї теми нормативно-правові акти, а також відповідну судову практику (зокрема, правові позиції та роз'яснення Верховного Суду).

Питання для вивчення

1. Поняття і загальна характеристика злочинів проти основ національної безпеки України.
2. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади. Характеристика складу.
3. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України. Характеристика складу.
4. Державна зрада. Характеристика складу.
5. Колабораційна діяльність. Характеристика складу.
6. Диверсія. Характеристика складу.
7. Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. Характеристика складу.

Теми рефератів

«Об'єктивовані форми здійснення колабораційної діяльності», «Характеристика потерпілих осіб у контексті складу злочину, передбаченого ст.112 КК України», «Кримінально-правова характеристика шпигунства. Відмінність шпигунства від державної зради у формі шпигунства», «Особливий період як конститутивна ознака складу злочину, передбаченого ст.114¹ КК України».

Додаткові завдання

1. Проаналізуйте положення Закону України «Про державну таємницю» на предмет переліку відомостей, що становлять державну таємницю. 2. Наведіть приклади інформації, яка не може становити державну таємницю згідно

чинного законодавства. 3. Визначте сучасний порядок законодавчої зміни меж території або державного кордону України.

Перелік додаткової літератури

1. Чуваков О. А. Злочини проти основ національної безпеки України: проблеми кримінально-правової теорії і практики : монографія / О. А. Чуваков ; відп. ред. О. М. Костенко. Одеса : Фенікс, 2017. 362 с.

2. Антонов В. О. Конституційно-правові засади національної безпеки України: монографія / В. О. Антонов; наук. ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: ТАЛКОМ, 2017. 576 с.

3. Чорний Р. Л. Злочини проти основ національної безпеки за кримінальним правом України [Текст] : [монографія] / Р. Л. Чорний. Хмельницький : Хмельниц. ун-т упр. і права, 2018. 525 с.

4. Колабораційна діяльність: загальні засади кримінально-правової кваліфікації / Олейников Д. О., Членов М. В., Буряк О. О., Букреев О. І., Швець А. З. Практ. посіб. Київ: Право, 2022. 98 с.

5. Мовчан Р. О. «Воєнні» новели Кримінального кодексу України: правотворчі та правозастосовні проблеми : монографія / Р. О. Мовчан. Київ: Норма права, 2022. 244 с.

6. Розслідування колабораційної діяльності: практ. посібник / Є. О. Письменський, С. В. Головкін, А. В. Коваленко, В. В. Коваленко. Київ : ВД Дакор, 2023. 260 с.

7. Кваліфікація окремих кримінальних правопорушень проти воєнної безпеки України : навчальний посібник / А. Є. Фоменко, О. С. Юнін, В. С. Березняк, В. В. Шаблистий та ін. Київ : Алерта, 2023. 532 с.

8. Кримінальна відповідальність та особливості кримінального провадження під час воєнного стану: посилення кримінальної відповідальності, особливий режим досудового розслідування та судового розгляду, особливості співпраці з Міжнародним кримінальним судом. Київ. ВД «Професіонал», 2023. 664 с.

Заняття 2.

Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи

Семінарське заняття (2 години)

Методичні зауваження

Вивчаючи тему «Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи» студенти повинні: володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів аналізованих кримінальних правопорушень; знати зміст родового та видових об'єктів посягань; розуміти критерії, з якими пов'язується початок та закінчення життя людини; бути обізнаними із критеріями визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень; бути готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України та дотичні до цієї теми нормативно-правові акти, а також відповідну судову практику (зокрема, правові позиції та роз'яснення Верховного Суду).

Питання для вивчення

1. Поняття і загальна характеристика кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.
2. Умисне вбивство. Характеристика складу.
3. Доведення до самогубства. Характеристика складу.
4. Умисне тяжке тілесне ушкодження. Характеристика складу.
5. Домашнє насильство. Характеристика складу.
6. Катування. Характеристика складу.
7. Зараження венеричною хворобою. Характеристика складу.
8. Залишення в небезпеці. Характеристика складу.
9. Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником. Характеристика складу.

Теми рефератів

«Кримінально-правова характеристика тілесних ушкоджень», «Характеристика кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи у сфері медичної діяльності», «Інститут відповідальності за кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи: наступність та зміни у законодавстві», «Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: аналіз положень», «Оціночні поняття суспільно-небезпечних наслідків у контексті домашнього насильства».

Додаткові завдання

1. Проаналізуйте положення наказу МОН України №6 від 17.01.1995 р. «Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень». 2. Здійсніть аналіз статей КК України, що регламентують відповідальність за привілейовані види умисного вбивства. 3. За якими критеріями відбувається відмежування домашнього насильства (фізичного) від завдання тілесних ушкоджень (ст. 121, 122 та ін. Розділу II Особливої частини КК України)? 4. За якими критеріями слід відмежовувати катування (ст.127 КК України) та побої і мордування (ст. 126 КК України)? 5. Здійсніть аналіз чинних нормативно-правових актів у частині обов'язків медичних та інших працівників, зайнятих у сфері захисту населення від інфекційних хворіб.

Перелік додаткової літератури

1. Балабко В. В. Злочини проти життя та здоров'я особи: кримінальна відповідальність медичних працівників [Текст]: монографія / В. В. Балабко; Держ. вищ. навч. закл. «Нац. гірн. ун-т». Запоріжжя: Дніпровський металург, 2017. 287 с.
2. Назимко Є. С., Пилипенко Є. О. Залишення в небезпеці: кримінально-правовий аспект : монографія, ДЮІ МВС України. Кривий Ріг; Харків : Колегіум, 2017. 244 с.

3. Катеринчук К. В. Злочини проти здоров'я особи: проблеми кримінально-правової теорії та практики [Текст] : монографія / К. В. Катеринчук. Київ : Маслаков, 2018. 404 с.

4. Дутчак С. Р. Кримінально-правова детермінанта забезпечення охорони прав пацієнта в Україні [Текст] : монографія / Дутчак С. Р. Київ : Економічна думка ТНЕУ, 2019. 211 с.

5. Зінченко І. О. Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи [Текст] : навч. посіб. / І. О. Зінченко, О. О. Володіна ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України М. І. Панова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2019. 246 с.

6. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М. І. Хавронюка. К.: Ваіте, 2019. 288 с.

7. Черніков Є. Е. Кримінальна відповідальність за неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником [Текст] : монографія / Є. Е. Черніков. Одеса : Гельветика, 2020. 240 с.

8. Корогод С. В. Кримінальна відповідальність за умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством : монографія / С. В. Корогод, В. Ф. Примаченко. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 172 с.

Заняття 3.

Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи

Практичне заняття (2 години)

Завдання 1. Після чергової сварки зі своєю співмешканкою Грушиною, Зубко, знаходячись у нетверезому стані, схопив сокиру і з криком «Тобі не жити», ударив її по голові, заподіявши відкритий вдавлений перелом лобно-тім'яної кістки із пошкодженням речовини головного мозку. Згідно висновку судово-медичної експертизи, завдане тілесне ушкодження відноситься до категорії тяжких, небезпечних для життя. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 2. Павлишин вирішив позбутися своєї тещі Дружиніної, з якою перебував у неприязних особистих стосунках. Працюючи на шахті майстром-підрильник, він заволодів необхідною кількістю вибухівки та виготовив саморобний вибуховий пристрій. Пристрій він поклав до валізи Дружиніної, яка мала намір поїхати до сусідньої області провідати рідну сестру. Вибух стався у купе потяга. Дружиніна та ще 3 особи загинули від отриманих травм на місці, 14 пасажирів було поранено, вагон – зруйновано. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 3. Громов і Лукашів під час спільного вживання спиртних напоїв вирішили «заради жарту» скупати в річці нетверезого Святченко. Не упоравшись з течією Святченко став тонути, проте ні Громов, ні Лукашів, з остраху перед сильною течією, не прийшли йому на допомогу. Святченко потонув. Прагнучи уникнути відповідальності Громов і Лукашів витягнули з річки тіло та закопали його. Оскільки Громов став виказувати думку про

необхідність з'явитися зі зізнанням до поліції, двічі судимий за розбій Лукашів вирішив його позбутися та вбив ножом. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 4. Вчителі однієї з київських шкіл під час зимових канікул привезли групу школярів у Карпати на екскурсію. Напередодні повернення додому вони вирішили піднятися у гори, не попередивши при цьому працівників пошуково-рятувальної служби. Через погані погодні умови двоє учнів відбилися від групи та не повернулися до табору. Вчителі вирішили не повідомляти про подію, і тільки на другу добу викликали рятувальників. Тіла учнів було знайдено на схилі однієї з гір, смерть настала у результаті переохолодження. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 5. Кримський з метою заволодіння автомашиною, що належала львівській геологорозвідувальній експедиції, вчинив напад на водія цієї машини Титла, у процесі якого мисливським ножом завдав сім ударів у шию і спину. Від одержаних ушкоджень Титло через декілька днів помер. Підробивши дорожнього листа, Кримський намагався перегнати автомашину до іншої області, але був затриманий. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 6. Медична сестра хірургічного відділення лікарні Макух помилково ввела хворій замість гіпертонічного розчину розчин формаліну. Виявивши помилку, вона не повідомила про неї лікарів, хвора померла. При своєчасному наданні кваліфікованої допомоги життя потерпілої могло б бути врятоване. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 7. Федорів виховував разом із дружиною її сина від попереднього шлюбу – малолітнього Тараса. Із пасинком у нього склалися неприязні стосунки, останній неодноразово чув від чоловіка образи, нецензурні слова, відчував зверхнє ставлення та був битий. Чергового разу, після вжиття алкоголю, Федорів почав сварку із Тарасом, наніс йому удар долонею по обличчю, після чого став викручувати руки за спину, намагаючись зв'язати, спричинивши своїми діями фізичний біль. Вирвавшись, хлопець утік із хати. За деякий час потому у приміщенні сараю бабуся виявила повішеного Тараса, через вчасно надану допомогу життя дитини вдалося врятувати. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 8. Упродовж березня-травня 2024 р. Микульський, на ґрунті ревнощів, вчиняв по відношенню до своєї співмешканки дії, які полягали у розв'язуванні сварок та конфліктів, штовханні, побитті, висловлюванні нецензурною лайкою, погрозах фізичною розправою. Відносно нього працівниками поліції було складено декілька протоколів про скоєння адміністративних правопорушень. Не зупиняючись на вчиненому, будучи неодноразово притягнутим до адміністративної відповідальності, Микульський знову, дочекавшись колишню співмешканку біля її будинку, вчинив з нею сварку, під час якої хапав її за руки, висловлювався нецензурно на її адресу та погрожував фізичною розправою. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 9. Тищенко у мережі Інтернет побачив відео порнографічного характеру, учасницею якого, на його думку, була його дружина. Оскільки на той час остання проживала у своєї матері, він запросив дружину до себе на

квартиру, де почав звинувачувати у зраді. Заперечення дружини спровокували між ними виник конфлікт, який переріс у бійку. При цьому Тищенко не випускав дружину із квартири та силою примушував дивитись відео на його особистому переносному комп'ютері, одночасно вимагаючи зізнань у подружній зраді. Потерпілій було завдано тілесних ушкоджень у вигляді забоїв та саден обличчя, лівого зап'ястя та забою правової поперекової ділянки. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 10. Фелик запропонував Нечипоруку піти оглянути колодязь біля свого будинковолодіння та підготувати усе необхідне для його очищення. Незважаючи на заперечення, що обидва перебувають у стані алкогольного сп'яніння та не можуть цим зайнятися, Фелик наполіг на своєму. Він об'язав себе мотузкою та почав спускатися по кільцях у колодязь. Унаслідок обриву мотузки Фелик впав у колодязь, через недостатній розмір мотузки та значно більшу глибину колодязя Нечипорук не мав можливості йому допомогти. Злякавшись, Нечипорук пішов додому, залишивши Фелика, який помер від загального переохолодження організму та асфіксії через утоплення. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Заняття 4

Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи

Семінарське заняття (2 години)

Методичні зауваження

Вивчаючи тему «Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи», студенти повинні знати: володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів аналізованих кримінальних правопорушень; знати зміст родового та видових об'єктів посягань; розуміти ознаки незаконності позбавлення волі та викрадення людини; вірно тлумачити терміни «заручник» та «викрадена людина»; давати характеристику різновидам експлуатації людини у контексті характеристики ст. 149 КК України; бути обізнаним про вік, з якого чинним законодавством дозволяється працевлаштування дитини; бути готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України та дотичні до цієї теми нормативно-правові акти, а також відповідну судову практику (зокрема, правові позиції та роз'яснення Верховного Суду).

Питання для вивчення

1. Поняття і загальна характеристика кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи.
2. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини. Характеристика складу.
3. Захоплення заручників. Характеристика складу.
4. Торгівля людьми. Характеристика складу.
5. Експлуатація дітей. Характеристика складу.

6. Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом. Характеристика складу.

7. Незаконне поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги. Характеристика складу.

8. Примушування до шлюбу. Характеристика складу.

Теми рефератів

«Кримінально-правова охорона прав дітей (на прикладі аналізу ст.ст.150, 150¹ КК України)», «Кримінально-правова характеристика торгівлі людьми», «Добровільність шлюбу під охороною кримінального закону».

Додаткові завдання

1. Охарактеризуйте поняття «експлуатація» у контексті аналізу ст.149 КК України. 2. Визначте відмінності між поняттями «викрадена людина» та «заручник». 3. Наведіть приклади кримінальних правопорушень з Розділу, які вчиняються спеціальними суб'єктами. 4. Здійсніть аналіз міжнародних стандартів протидії торгівлі людьми. 5. З'ясуйте зміст підстав для госпіталізації особи до закладу з надання психіатричної допомоги в примусовому порядку, визначених законодавством.

Перелік додаткової літератури

1. Підгородинський В. М. Злочини проти честі та гідності особи в теорії кримінального права [Текст] : монографія / В. М. Підгородинський ; [наук. ред. Є. Л. Стрельцов] ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса : Юридична література, 2019. 350 с.

2. Андрушко А. В. Кримінальна відповідальність за незаконне поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги [Текст] : монографія / А. В. Андрушко ; ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т». Ужгород : РІК-У, 2019. 226 с.

3. Андрушко А. В. Теоретико-прикладні засади запобігання та протидії злочинам проти волі, честі та гідності особи: монографія. Київ: Ваіте, 2020. 560 с.

Заняття 5

Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи

Практичне заняття (2 години)

Завдання 1. Радченко, знаючи про те, що її дочка та зять зловживають алкогольними напоями і належно не займаються вихованням своїх малолітніх дітей, таємно забрала онуків із дитячого садка та повернулася до себе у село. Декілька тижнів потому діти стали проситися додому, однак Радченко їх не відпускала. При нагоді дітям вдалося втекти з села, й по дорозі до міста вони були виявлені працівниками поліції (діти розшукувалися як зниклі), яким вони все розповіли. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 2. Коритник, перебуваючи у аптеці «Фармація», приставив до живота покупця Барсукової ножа та змусив фармацевта викликати працівників поліції. Згодом став погрожувати застосувати холодну зброю, у випадку не

отримання наркотичного засобу. Барсукова знаходилася у приміщенні аптеки протягом 2-ох годин, поки Коритнику не передали під виглядом наркотичного засобу наповнений фізрозчином медичний шприц. Фармацевт ввела Коритнику шляхом ін'єкції фізрозчин, що дало змогу відволікти його увагу та здійснити затримання працівниками поліції. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 3. Охріменко, знаючи про важке матеріальне становище Капустіної та наявність у неї малолітньої дитини, запропонував працевлаштування у Республіці Польща – збирати гуманітарну допомогу. Охріменко сплатив кошти за виготовлення усіх необхідних документів для перетину кордону, після чого вивіз Капустіну разом з її дитиною до м. Лодзь. Діючи за попередньою домовленістю із Атаманчуком та Шемягіним, які перебували на території Польщі, Капустіну позбавили можливості самостійного повернення до України та примусили займатись жебрацтвом разом з дитиною, не сплачуючи при цьому обумовлених перед поїздкою грошових коштів. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 4. У сім'ї Сухових було дві доньки. Коли Сухов у третій раз повіз дружину до пологового будинку, то сказав, що третьої доньки йому не потрібно, погрожував «порішити всю сім'ю». Дізнавшись, що у неї народилася дівчинка, Сухова, побоюючись погрози чоловіка, попросила знайомого лікаря пологового будинку Панталюк підмінити новонароджену дівчинку на хлопчика, обіцяючи винагороду. Панталюк прохання виконала. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 5. Пенсіонер Козлов страждав психічним розладом на ґрунті зловживання алкоголем та був на обліку у місцевому психоневрологічному диспансері. Він неодноразово висловлював бажання покінчити життя самогубством, а також сварився із сином та невісткою через небажання скласти заповіт. Син умовив знайомих лікарів-психіатрів Дронова та Курлова дати висновок про необхідність примусової госпіталізації Козлова, на підставі якого останній був примусово госпіталізований до психіатричного стаціонару як особа, що характеризується агресивною поведінкою. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 6. Іванова, не маючи засобів до існування, випрошувала грошові кошти у осіб, які відвідували ранкову службу у церкві. У неї на руках перебувала її 2-ох річна донька, що викликало жалість та милосердя у перехожих. Отриманими коштами Іванова розпоряджалася на власний розсуд. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 7. Підприємець Харитонов, не маючи можливості самостійно вантажити картоплю у належний йому автомобіль марки «MAN», запропонував це робити неповнолітньому Богатченку. Разом з останнім Харитонов поїхав до Вінницької області, де по селам займався скуповуванням картоплі, для подальшої реалізації останньої через власний магазин. Протягом наступних днів неповнолітній Богатченко завантажував куплену у місцевих жителів картоплю у мішках різного розміру, загальною вагою близько 5 тон. За

виконану роботу Харитонов виплатив йому грошову винагороду у сумі 2 350 грн. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 8. Перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння мати-одиначка Пелешко прийшла до знайомої продавчині Гукіної у приміщення алкомаркету «Склянка», де вчинила дебош, нецензурно висловлюючись на адресу покупців та намагаючись перевернути стелажі із продукцією. Прибулі на виклик працівники поліції доставили Пелешко до відділення, тим часом малолітню доньку останньої передали соціального центру під нагляд. Через декілька днів Пелешко зайшла до квартири Гукіної та зачинилася усередині разом із її малолітнім сином Іваном. Через відкрите вікно Пелешко почала вимагати у Гукіної повернути їй доньку, при цьому погрожуючи завдати Іванові тілесних ушкоджень. Свої дії Пелешко припинила самостійно, коли її вимоги були виконані. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Заняття 6

Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи

Семінарське заняття (2 години)

Методичні зауваження

Вивчаючи тему «Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи», студенти повинні: володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів аналізованих кримінальних правопорушень; знати зміст родового та видових об'єктів посягань; бути обізнаними про характеристики потерпілих від статевих деліктів, суб'єктів кримінальної відповідальності за правопорушення даного Розділу; володіти інформацією про характеристики та способи виконання протиправної поведінки; бути готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України та дотичні до цієї теми нормативно-правові акти, а також відповідну судову практику (зокрема, правові позиції та роз'яснення Верховного Суду).

Питання для вивчення

1. Поняття і загальна характеристика кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.
2. Згвалтування. Характеристика складу.
3. Сексуальне насильство. Характеристика складу.
4. Примушування до вступу в статевий зв'язок. Характеристика складу.
5. Вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку. Характеристика складу.
6. Розбещення неповнолітніх. Характеристика складу.
7. Домагання дитини для сексуальних цілей. Характеристика складу.

Теми рефератів

«Правова характеристика ненасильницьких статевих кримінальних правопорушень», «Статева свобода та недоторканість як об'єкти кримінально-правової охорони», «Потерпілі у конструкціях складів кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи».

Додаткові завдання

1. Наведіть приклади кримінальних правопорушень, у яких у якості кваліфікуючих ознак виступають елементи об'єктивної сторони. 2. Наведіть приклади кримінальних правопорушень, які вчинюються спеціальними суб'єктами. 3. За якими характерними рисами проводиться відмежування зґвалтування / сексуального насильства / примушування до вступу в статевий зв'язок? 4. Охарактеризуйте законодавчі критерії добровільності згоди особи на вчинення дій сексуального характеру.

Перелік додаткової літератури

1. Дудоров О. О. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (основні положення кримінально-правової характеристики) : практ. порадник / О. О. Дудоров; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Сєверодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2018. 92 с.

2. Сексуальне насильство щодо дітей: кримінологічний аналіз [Текст] : монографія / О. М. Гумін [та ін.] ; Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2019. 258 с.

3. Корнієнко М. В. Концептуальні основи протидії насильницьким злочинам щодо дітей [Текст] : монографія / М. В. Корнієнко ; Одес. держ. ун-т внутр. справ. Одеса : Одес. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 319 с.

4. Симоненко Н. О., Савченко А. В., Горбачевський В. Я. Кримінально-правова характеристика зґвалтувань : навч. посібник. К. : Національна академія внутрішніх справ, 2022. 90 с.

Заняття 7

Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи

Практичне заняття (2 години)

Завдання 1. Жарков, зустрівши на безлюдній вулиці Р., вдарив її кулаком у обличчя та штовхнув її у напрямку кущів. Р. від падіння на деякий час втратила свідомість. Скориставшись цим, Жарков вступив із нею у статеві зносини, а коли потерпіла прийшла до тями, він, погрожуючи вбивством, повторно вчинив статевий акт. Залишаючи Р., Жарков сказав, що якщо вона заявить про те, що сталося, він знайде можливість поквитатися. Експертизою встановлено, що Р. було заподіяно легкий розлад здоров'я і, крім цього, вона була заражена венеричною хворобою (сифілісом). Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 2. Лопухін у нічному клубі познайомився із Т., декілька місяців потому вони зустрічалися. Незважаючи на умовляння Лопухіна, Т. не погоджувалася на перехід їх стосунків до інтимної сфери. Тоді Лопухін пообіцяв їй з нею одружитися, після чого у них було декілька статевих контактів, однак невдовзі розірвав з Т. всі стосунки та запропонував більше його не турбувати. Т. звернулася до поліції із заявою про зґвалтування. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 3. Власенко, знаходячись у будинку за місцем свого проживання, після сварки із дружиною, будучи в стані алкогольного сп'яніння, зняв із себе весь одяг разом із спідньою білизною. Після чого, застосувавши фізичну силу, він стягнув із ліжка за ногу свою малолітню доньку, яку у подальшому завів до вітальні житлового будинку, де вклав на розстелений диван поряд із собою та примусив мастурбувати його статевий орган. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 4. Тамілов неодноразово запрошував до себе додому учнів 7-9 класів і влаштовував для них «дні сексуальної розрядки»: демонстрував порнографічні фільми, а далі пропонував їм позувати, знімаючи оголених хлопчиків і дівчаток на відеокамеру. Притягнутий до кримінальної відповідальності Тамілов заперечував свою вину на підставі того, що всі учасники «сексуальних вечірок» приходили до нього добровільно і ні в які статеві відносини з ним та між собою не вступали. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 5. Пройшовши конкурс, М. працевлаштувалася на роботу секретаркою у офіс великої іноземної компанії, зарекомендувавши себе наполегливим і старанним працівником. Перебуваючи у закордонному відрядженні, керівник компанії Кочкін під приводом роботи з документами запросив М. до свого готельного номеру, де запропонував вступити з ним у статевий зв'язок. У іншому ж випадку пообіцяв звільнити її з роботи. Маючи на утриманні малолітню дитину та непрацездатних батьків, М. погодилася. Після відрядження Кочкін продовжував вимагати вступати з ним у статеві контакти, погрожуючи розказати її батькам, «чим вона займається на роботі». Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 6. Катеринчук, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, знаходився на зупинці громадського транспорту разом із 15-річною Л. Знаючи про її вік та маючи умисел на вступ у статеві зносини, Катеринчук, шляхом переконань та доторкування до тіла, викликав у Л. бажання на вступ у статеві зносини, після чого, доводячи свій намір до кінця, за обопільною згодою вступив із нею у статеві зносини природним способом. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 7. Микольців знаходився неподалік від школи, де побачив раніше незнайому йому малолітню К. Використовуючи свою фізичну перевагу, він силоміць посадив К. у салон автомобіля та виїхав на околицю міста Коростеня. У салоні автомобіля Микольців з метою задоволення власної статевої пристрасті, оголив статеві органи К., доторкався до них, а також

оголив власні статеві органи у присутності малолітньої. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Заняття 8

Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина

Семінарське заняття (2 години)

Методичні зауваження

Вивчаючи тему «Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина», студенти повинні: володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів аналізованих кримінальних правопорушень; бути обізнаними про комплекс конституційних прав і свобод людини та громадянина, що виступають видовими об'єктами аналізованих посягань; знати про виборче право та його складові елементи; систему трудових прав громадян; групу інших особистих прав і свобод людини і громадянина; розмежовувати суміжні склади кримінальних правопорушень, бути готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України та дотичні до цієї теми нормативно-правові акти, а також відповідну судову практику (зокрема, правові позиції та роз'яснення Верховного Суду).

Питання для вивчення

1. Поняття і загальна характеристика кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.

2. Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача. Характеристика складу.

3. Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками. Характеристика складу.

4. Порушення недоторканності житла. Характеристика складу.

5. Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей. Характеристика складу.

6. Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів. Характеристика складу.

7. Грубе порушення законодавства про працю. Характеристика складу.

8. Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат. Характеристика складу.

Теми рефератів

«Трудові права громадян як об'єкт кримінально-правової охорони»,
«Право на релігійні погляди під охороною кримінального закону»,
«Кримінальна відповідальність за порушення виборчих прав громадян за законодавством держав континентальної Європи».

Додаткові завдання

1. Здійсніть аналіз положень Виборчого кодексу України на предмет можливих порушень виборчих прав громадян у день проведення виборів Президента України / народних депутатів України. 2. Здійсніть класифікацію кримінальних правопорушень Розділу за власним критерієм. 3. З'ясуйте зміст неправомірної вигоди при підкупі виборця, учасника референдуму, члена виборчої комісії або комісії з референдуму та проведіть порівняння із поняттям неправомірної вигоди, наведеними у інших Розділах Особливої частини (ст. ст. 354, 364-1 КК України). 4. За допомогою яких критеріїв відбувається розмежування грубого порушення законодавства (ст.172 КК України) та угоди про працю (ст. 173 КК України)? 5. Проаналізуйте заохочувальні норми Розділу V КК України.

Перелік додаткової літератури

1. Куцевич М. П. Концептуальні засади захисту трудових прав працівника засобами кримінального права в Україні: монографія. Харків. Константа, 2018. 460 с.

2. Тавлуй О. В. Кримінально-правова характеристика незаконних дій щодо усиновлення та інших форм сімейного виховання [Текст] : монографія / О. В. Тавлуй ; [за заг. наук. ред. В. О. Тулякова] ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса : Юридична література, 2018. 196 с.

3. Буряк К. М. Злочини проти професійної діяльності журналістів в Україні: кримінально-правове та кримінологічне дослідження [Текст] : монографія / К. М. Буряк ; за заг. ред. д-ра юрид. наук Н. С. Юзікової ; Дніпров. гуманітар. ун-т. Дніпро : Середняк Т. К., 2018. 249 с.

4. Кримінально-правова характеристика діяння порушення недоторканності приватного життя (ст. 182 КК України) : монографія / за заг. ред. В. К. Матвійчука. Київ: Видавництво Ліра-К, 2022. 232 с.

5. Філіпенко В. Р. Кримінальна відповідальність за злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування : монографія / В. Р. Філіпенко. Харків : Право, 2023. 328 с.

6. Кримінальні правопорушення в сфері інтелектуальної власності: історичний аспект; міжнародний досвід та механізми протидії; особливості правозастосування в Україні; нормативно-правове регулювання; актуальна судова практика / За заг. ред. Копотуна І. М. Київ, ВД «Професіонал», 2024. 476 с.

7. Ждан М. Д. Кримінологічна політика у сфері захисту трудових прав громадян: монографія / за заг. ред. Є. С. Назимка. Київ: ВД «Дакор», 2024. 444 с.

Заняття 9

Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина

Практичне заняття (2 години)

Завдання 1. Керівником фермерського селянського підприємства «Світанок» Піддубним понад три місяці не виплачувалася заробітна плата працівникам. На наполегливі вимоги селян виплатити належні їм кошти Піддубний відповідав, що об'єктивно не має можливості це зробити, оскільки значна частина коштів була витрачена ним на закупівлю необхідної сільськогосподарської техніки та реманенту, а залишкові кошти він збирався використати для купівлі насіння для майбутньої посівної. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 2. Дерипаско, на основі укладеного договору, була прийомною матір'ю для неповнолітніх Оксани та Павла. Отримавши від держави соціальну допомогу на утримання неповнолітніх дітей загальною сумою 23 616 грн., 14 564 грн. витратила на особисті потреби. Кошти були спрямовані на проведення ремонтних робіт у будинку, який не належав неповнолітнім дітям. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 3. Модрич, являючись матір'ю малолітніх дітей 2016 та 2018 р. н., на протязі тривалого часу зловживала спиртними напоями, вела аморальний та паразитичний спосіб життя, за що притягувалась до адміністративної відповідальності. Догляд за дітьми вона не здійснювала, діти проживали у антисанітарних умовах, у будинку були зламані меблі, відсутні продукти харчування, засоби гігієни. У малолітнього Івана виявлено фізичний недорозвиток (дефіцит маси тіла на 35%) та розлад поведінки та психіки. Згідно комісійного висновку лікарів, таке захворювання обумовлено неналежними умовами проживання, неналежним доглядом та недостатнім харчуванням дитини. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 4. Котюк знаходився у квартирі своєї знайомої Рущенко, де спільно з нею розпивав спиртні напої. Згодом Рущенко запропонувала йому сходити до Афанас'євої, яка була їй винна гроші. Прийшовши до Афанас'євої вони через закриті двері квартири розпочали з'ясовувати стосунки стосовно боргу та висловлюватись один до одного брутальною лайкою. Згодом Котюк ударивши ногою у двері квартири, вибив їх та разом з Рущенко зайшов до кухні, де на той час перебувала Афанас'єва із своїм малолітнім сином. Рущенко нанесла Афанас'євій декілька ударів кулаком у голову та область живота. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 5. Бухгалтер Фонду страхування на випадок безробіття Гришко написала керівництву заяву на отримання відпустки у зв'язку із народженням дитини. Відповідний наказ було прийнято. Після народження дитини минуло 6 місяців, і Гришко вийшла на роботу, однак дізналася, що на її місце уже взято іншого працівника, а її переведено на посаду інспектора відділу кадрів. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 6. Підприємець Мостепанюк, уникаючи сплати коштів у дохід держави, використовував найманих працівників, які працювали у нього водіями без укладення трудових договорів та їх реєстрації, а також без занесення відомостей про роботу до трудових книжок та без включення часу роботи працівників до їх трудового стажу. Окрім того, Мостепанюк виплату

заробітної плати проводив без відображення у бухгалтерському обліку, необхідні обов'язкові відрахування в дохід держави із заробітної плати не здійснював. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 7. Директор технікуму Герасимов на батьківських зборах учнів групи, що поступили на навчання за спеціальністю кухар-кондитер, запропонував сплатити кошти у сумі 1 000 грн. на благодійний рахунок на навчальні потреби за весь курс навчання. При цьому він повідомив, що сплата благодійної допомоги є обов'язковою, вищевказані кошти необхідні для проведення ремонтних робіт та покращення матеріальної бази у технікумі. На виконання вказівки директора впродовж 2019 року на розрахунковий рахунок благодійного фонду училища надійшло коштів в загальній сумі 22 500 грн. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 8. Головний редактор газети «Народний Контроль» Семенів звернувся із інформаційним запитом до Прибилівської сільської ради. У ньому він просив надати копії усіх протоколів засідань постійних депутатських комісій сільської ради за 2022 рік, а також надати інформацію про перелік земельних ділянок у селі Прибилів, які знаходяться у оренді, відомості про умови договорів оренди та перелік всіх земельних ділянок, якими користуються фізичні та юридичні особи у відповідності до акту постійного користування. Однак у відповідь на запит жодної інформації, у тому числі шляхом надання заверених копій документів сільський голова Прибилова Ващенко йому не надав. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 9. Федорів разом із Чернопиським знаходилися на вул. залізничній, де проводилась агітація кандидатів у депутати до Львівської міської ради. Помітивши агітаційний намет із наявною символікою політичної партії Народного Руху України, біля якого перебував кандидат у депутати Дмитрів, вони підійшли до нього та, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння і висловлюючись у сторону присутніх осіб нецензурною лайкою, заволоділи агітаційною продукцією та знищили її. Дмитрів вирішив припинити зустріч з виборцями і почав роз'єднувати металеві частини агітаційного намету, у процесі чого отримав від Федоріва та Чернописького декілька ударів у обличчя, які експертизою були віднесені до легких тілесних ушкоджень. Захід не відбувся, у зв'язку із неможливістю його проведення. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 10. Малишев, перебуваючи біля менори дев'ятисвічника, встановленої в знак єврейського свята «Ханука», попросив раніше невідомого йому перехожого допомоги у здійсненні відео зйомки на власний мобільний телефон. Після чого Малишев озвучив наступні висловлювання: «Наша земля – це українська земля. Козаки, а не якісь євреї будуть заселять нашу землю», «Майдан Незалежності, а тут якісь «граблі» стоять», «Харашо вогник потушив, вогник потушив, вогник потушив» та, підійшовши до менори, справив на нього природні потреби. У подальшому, авторизувавшись у соціальній Інтернет-мережі «Тік-Ток», Малишев розмістив зроблений відеозапис у вільно доступній

необмеженому колу користувачів його сторінки публікації. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 11. Знаходячись у стані алкогольного сп'яніння Петренко зайшов до приміщення Свято-Хресто-Воздвиженського храму, та, з мотивів сприйняття церкви московського патріархату як ворожої, вчинив у ньому дебош – виражався нецензурною лайкою на оточуючих, розкидав церковні свічки та літературу, пошкодив три церковні підсвічники. Окрім того, він скинув на підлогу плащаницю (полотно із зображенням Господа Ісуса Христа, що лежить у гробі), яка у дні Страсного тижня об'єктом особливого релігійного поклоніння, топтав її ногами, при цьому не реагував на зауваження осіб, які перебували в храмі. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Заняття 10

Кримінальні правопорушення проти власності

Семінарське заняття (2 години)

Методичні зауваження

Вивчаючи тему «Кримінальні правопорушення проти власності», студенти повинні: володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів аналізованих кримінальних правопорушень; знати зміст родового та видових об'єктів посягань; бути обізнаними про характеристики предметів аналізованих кримінальних правопорушень, способи та види заволодіння чужим майном; чітко визначати моменти закінчення протиправного заволодіння чужою власністю; розмежовувати суміжні склади кримінальних правопорушень (н-д, ст. 186 і 187, 190 і 192 КК України); бути готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України та дотичні до цієї теми нормативно-правові акти, а також відповідну судову практику (зокрема, правові позиції та роз'яснення Верховного Суду).

Питання для вивчення

1. Поняття і загальна характеристика кримінальних правопорушень проти власності.

2. Крадіжка. Характеристика складу.

3. Грабіж. Характеристика складу.

4. Вимагання. Характеристика складу.

5. Шахрайство. Характеристика складу. Відмінність від заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою.

6. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. Характеристика складу.

7. Умисне знищення або пошкодження майна. Характеристика складу.

8. Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво. Характеристика складу.

9. Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного кримінально протиправним шляхом. Характеристика складу.

Теми рефератів

«Характеристика некорисливих кримінальних правопорушень проти власності», «Кримінальні правопорушення проти власності у правових пам'ятках Української держави», «Криптовалюта» як предмет кримінальних правопорушень проти власності», «Кваліфікуючі ознаки кримінальних правопорушень проти власності, зумовлені збройною агресією проти України».

Додаткові завдання

1. Проведіть розмежування складів кримінальних правопорушень з Розділу із їм суміжними. 2. Як визначається у кримінальному судочинстві неоподатковуваний мінімум доходів громадян? 3. З'ясуйте законодавчі характеристики скаргу чи майна, яке має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність. 4. Що охоплюється поняттям «загибель людей або інші тяжкі наслідки» у конструкціях окремих складів кримінальних правопорушень проти власності?

Перелік додаткової літератури

1. Дорохіна Ю. А. Злочини проти власності. Теоретико-правове дослідження [Текст]: монографія / Ю. А. Дорохіна; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 743 с.

2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: Злочини проти власності / За ред. М. І. Хавронюка. Київ : ВД «Дакор», 2017. 448 с.

3. Соловійова А. М. Кримінально-правова характеристика злочинів проти власності: порівняльно-правове дослідження : монографія. Вінниця, 2018. 429 с.

4. Газдайка-Василишин, І. Б. Кримінально-правова охорона особи та власності в Україні [Текст] : навч. посіб. / І. Б. Газдайка-Василишин, А. О. Йосипів, М. В. Самарчук ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 239 с.

5. Шульга А. М.. Земельні ресурси України під охороною закону про кримінальну відповідальність [Текст] : монографія / А. М. Шульга ; Харків. нац. ун-т внутр. справ МВС України. Харків : Юрайт, 2019. 668 с.

6. Мовчан Р. О. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері земельних відносин: законодавство, доктрина, практика : монографія; передмова д-ра юрид. наук, проф., заслуженого діяча науки і техніки України О. О. Дудорова. Вінниця : ТОВ «Твори», 2020. 1152 с.

7. Розкрадання у кримінально-правовому вимірі: історія, теорія і практика : монографія / Сухонос В. В. та ін. Суми : Університетська книга, 2024. 96 с.

Заняття 11

Кримінальні правопорушення проти власності

Практичне заняття (2 години)

Завдання 1. Гуляючи увечері, 16-річні Васін, Леміш та Бачкур і 13-річний Пашкевич вирішили покататися та відімкнули з цією метою автомобіль Volkswagen Passat, який стояв у підвір'ї будинку. При цьому вони зламали

замки, вибили одне бокове скло та пошкодили систему керування. Васін, який умів керувати, сів за кермо. Внаслідок сильної ожеледиці на дорозі водій не впорався із керуванням і автомобіль врізався у дерево, отримавши при цьому серйозні механічні пошкодження кузова. Злякавшись скоєного, підлітки відігнали машину на місце її попередньої стоянки. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 2. Кривоніс, знаходячись в гостях у своїх знайомих Мережкіних та скориставшись тим, що господарі вийшли до іншої кімнати, узяв з туалетного столика чоловічий годинник та золотий перстень, зав'язав їх у носову хустинку та викинув у вікно, що виходило на подвір'я. Він мав намір згодом їх забрати. Випадковий перехожий Марін, побачивши, що хтось викинув з вікна пакунок, підняв його та відніс додому. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 3. Паливода, виходячи останнім із купе потяга, знайшов забутий кимось із пасажирів шкіряний дипломат. Паливода взяв дипломат, привіз його додому, відкрив та знайшов там ділові папери господарського товариства «Автосвіт», портмоне з особистими документами та грошима на суму 25 640 гривень, мобільний телефон. Дипломат з діловими паперами він викинув у сміттєвий контейнер. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 4. Каменєв їхав у вагоні поїзду приміського сполучення та вийшов до тамбура, розраховуючи перекурити. Згодом до тамбура зайшов Буряков, який зажадав від Каменєва віддати наявні у нього гроші. Коли Каменєв відмовився виконати його вимогу та спробував повернутися назад до вагона, Буряков різким рухом здер з нього куртку, вихопив із внутрішньої кишені гаманець і потім, у процесі бійки, що зав'язалася між ними, виштовхнув Каменєва з потяга під укіс. Каменєв упав на купу піску та отримав легкі тілесні пошкодження. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 5. Раніше судимий за вчинення майнових злочинів Дикий шляхом підбору ключів проник до квартири Самохіна, де на той час знаходився його 5-річний син Іван. Дикий сказав малому, що він хороший знайомий його батьків та запропонував тому погратися у «магазин» (Іван – у ролі продавця). Хлопчик погодився і передав в якості «покупки» Дикому ювелірні вироби, гроші, шкіряне пальто і шубу (всього на суму 80 тис. грн.). Після чого Дикий з Іваном стали гратися у піжмурки, що дозволило злочинцеві непомітно залишити квартиру. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 6. Кулик, дізнавшись від знайомої Н., що та була зґвалтована Єфимовим, порадив їй написати заяву про притягнення Єфимова до кримінальної відповідальності. З цією заявою Кулик і його знайомий Мальцев поїхали до Єфимова на роботу, де видали себе за працівників поліції, пред'явивши останньому посвідчення «червоного кольору», та заявили, що проти нього порушене кримінальне провадження. Додатково повідомили, що воно може бути закрите, якщо вони отримають від нього грошову винагороду у розмірі 25 тис. грн. Перебуваючи у паніці, Єфимов передав вказану суму Кулику і Мальцеву. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 7. Крамаров та Перебийніс, знаючи, що касир акціонерного товариства «Палада» повинен повертатися з міста із значною сумою грошей, домовилися про їх протиправне заволодіння. Коли касир на автомобілі під'їхав до селища, злочинці перегородили йому шлях та, погрожуючи макетом пістолета Макарова, запропонували віддати кошти. Однак грошей у касира не виявилось, оскільки банк в той день виплати не проводив. Розізлившись, Крамаров та Перебийніс побили касира, заподіявши йому тілесні ушкодження середньої тяжкості. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 8. Після звільнення з виправної колонії раніше судимий за вчинення розбійних нападів та грабежів Зорін не зміг працевлаштуватися. Гроші на прожиття він отримував від громадян у вигляді авансів за продаж різноманітного майна, проте обіцянок не виконував і грошей не повертав. Так, Зорін отримав: від Юхименка – 12 500 грн. на придбання лісоматеріалів, від Пасічника – 28 000 грн. на придбання мотоцикла. При цьому Зорін показав Пасічнику заяву на ім'я керівника автомагазину, на якій були погоджувальні резолюції про згоду на продаж у кредит мотоцикла марки «Lifan». Підписи від імені посадових осіб зробив сам Зорін. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 9. Власник кафе «Смерічка» Горлич здійснив підключення до електромережі ПАТ «Прикарпаттяобленерго» через належним чином не зареєстрований прилад обліку електроенергії. Цей факт було виявлено працівниками ПАТ «Прикарпаттяобленерго» під час перевірки закладу. Протягом року Горличем було незаконно спожито 198 897 кВт електроенергії, чим спричинено Івано-Франківському РЕМ ПАТ «Прикарпаттяобленерго» матеріальну шкоду на загальну суму 795 588 грн. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 10. Теличко домовилася із Блохіним про проведення поточного ремонту її автомобіля марки «Мазда 3» та передала останньому аванс у сумі 14 000 грн. та ключі від автомобіля. Упродовж тривалого часу Блохін не ремонтував автомобіль, а використовував його у особистих цілях – їздив на ньому, зустрічався з друзями, забирав свою співмешканку з роботи і підвозив її додому. Автомобіль Блохін використовував без відома Теличко, а на її дзвінки відповідав, що ремонт триває, хоча сам навіть не знайшов гараж, де повинна була відбуватися сушка автомобіля після його фарбування. Чергової поїздки Блохін не впорався з керуванням та вчинив ДТП, пошкодивши автомобіль та завдавши Теличко матеріальну шкоду на суму 86 657 грн. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 11. Голова кооперативу «Юріївка» Клепач звернувся до Ялтинської селищної ради та отримав дозвіл на розробку проекту відводу земельної ділянки під розміщення човникових гаражів кооперативу «Юріївка». Отримавши вказане рішення ради, голова кооперативу прийняв заходи щодо зайняття земельної ділянки площею 0,1580 га, яка належить Ялтинській селищній раді. Не оформивши належним чином документацію на право користування цією ділянкою, Клепач повідомив членам кооперативу про отримане кооперативом право на землю та вказав їм місце для розташування

човникових гаражів, надавши тим самим дозвіл на їх розміщення. при цьому він достовірно знав, що вказана земельна ділянка розташована у пляжній зоні прибережної захисної смуги, яка входить у зону санітарної охорони моря. У подальшому члени кооперативу встановили та побудували на вказаних місцях човникові гаражі. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 12. Носов, знаходячись у кафе «Райдуга», яке розташовано в парку імені Богдана Хмельницького в м. Кривому Розі, з планшетної сумки, яка знаходилась на стільці в приміщенні кафе, таємно викрав Samsung GT-P5100 TSA, що належав Рудницькому. Після чого, Носов з викраденим майном з місця вчинення правопорушення зник. Того ж дня Носов передав планшет раніше знайомому Крпельницькому, повідомивши при цьому, як він його набув. Крпельницький відніс планшет до ломбарду «Скарбниця» та отримав за нього грошові кошти у сумі 4 500 грн., які витратив на власні потреби. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Заняття 12

Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності

Семінарське заняття (2 години)

Методичні зауваження

Вивчаючи тему «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності», студенти повинні: володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів аналізованих кримінальних правопорушень; знати зміст родового та видових об'єктів посягань; володіти інформацією про характеристики предметів аналізованих кримінальних правопорушень (ст. ст. 199, 200, 201-203-1, 204 та ін.); чітко встановлювати моменти закінчення матеріальних складів господарських кримінальних правопорушень; володіти компетентностями у частині суб'єктного складу; бути обізнаними із умовами застосування положень заохочувальних норм Розділу VII; бути готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України та дотичні до цієї теми нормативно-правові акти, а також відповідну судову практику (зокрема, правові позиції та роз'яснення Верховного Суду).

Питання для вивчення

1. Поняття і загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.

2. Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут піддроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів. Характеристика складу.

3. Контрабанда культурних цінностей та зброї. Характеристика складу.

4. Незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей. Характеристика складу.

5. Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. Характеристика складу.

6. Протидія законній господарській діяльності. Характеристика складу.

7. Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації. Характеристика складу.

8. Ухилення від сплати податків, зборів, (обов'язкових платежів). Характеристика складу.

9. Шахрайство з фінансовими ресурсами. Характеристика складу.

Теми рефератів

«Характеристика підакцизних товарів як предмету кримінального правопорушення, передбаченого ст.204 КК України», «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: аналіз об'єктивної сторони складу», «Спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності, закріплені у Розділі VII КК України». «Заохочувальні норми Розділу VII КК України та умови їх застосування».

Додаткові завдання

1. Здійсніть аналіз положень Закону України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» на предмет вимог щодо легальної організації або проведення азартних ігор, лотерей. 2. Наведіть приклади різновидів азартних/неазартних ігор згідно чинного регуляторного законодавства. 3. Проведіть типологізацію спеціальних суб'єктів кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. 4. Встановіть приклади та з'ясуйте практичні аспекти відмежування кримінально караних кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності та господарських правопорушень, що тягнуть за собою адміністративну відповідальність. 5. Яка процедура публічного збору благодійних пожертв визначена положеннями Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації»? 6. З'ясуйте законодавчий порядок ввезення (пересилання) товарів (предметів) гуманітарної допомоги на митну територію України

Перелік додаткової літератури

1. Кваліфікація окремих злочинів у сфері економіки [Текст] : практ. посіб. / [Бабанін С. В. та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Шаблистоного ; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро : Біла К. О. [вид.], 2018. 123 с.

2. Протидія правопорушенням у сфері виробництва та обігу підакцизних товарів [Текст] : навч. посіб. / [С. В. Білан та ін.] ; Держ. фіск. служба України, Голов. операт. упр. ДФС України, Ун-т Держ. фіск. служби України. Ірпінь : Гельветика, 2019. 386 с.

3. Топчій В. В. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності [Текст] : [навч. посіб.] / Топчій В. В., Дідківська Г. В., Мудряк Т. О. ; Держ. фіск. служба України [та ін.]. Вінниця : Твори, 2019. 319 с.

4. Клочко А. М. Теоретико-прикладні засади протидії злочинам у сфері банківської діяльності в Україні [Текст] : монографія / А. М. Клочко ; Сум. нац. аграр. ун-т. Суми : Щербина І. В., 2019. 475 с.

5. Куц В. М. Незаконне поводження з аналогами підакцизних товарів (кримінально-правові аспекти) [Текст] : монографія / В. М. Куц, О. П. Мамотенко. Київ : Норма права, 2020. 199 с.

6. Рогатинська Н. З. Злочинність у митній сфері: кримінально-правова та кримінологічна характеристика [Текст] : монографія / Н. З. Рогатинська ; Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь : УДФСУ, 2020. 393 с.

7. Каменський Д. В. Відповідальність за економічні злочини у Сполучених Штатах Америки та Україні : порівняльно-правове дослідження : монографія / Д. В. Каменський. Київ : Дакор, 2020. 1127 с.

8. Кримінальна відповідальність за незаконну порубку або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу: монографія / В. Я. Конопельський, О. М. Будяченко. Одеса: ОДУВС, 2021. 240 с.

Заняття 13

Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності

Практичне заняття (2 години)

Завдання 1. Казмирчук отримав у спадок від свого діда старовинну книгу, видану орієнтовно у 18 столітті, ззовні схожу на Євангеліє, яку зберігав у себе вдома за місцем проживання. Маючи умисел на її продаж за кордоном, він приховав її у подвійному дні власної дорожньої сумки. Слідуючи в пішому порядку з України до Республіки Білорусь через митний пост «Городище» Рівненської митниці ДМС України, Казмирчук спробував перетнути митний кордон України та потрапити на територію Республіки Білорусь. Однак, у ході проведення прикордонно-митного контролю у Казмирчука старовинна книга була виявлена та вилучена працівниками Управління СБ України в Рівненській області. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 2. Пахолік тримав у орендованому приміщенні гральні автомати, які взяв на зберігання у знайомого. У зв'язку з тяжким матеріальним становищем та необхідністю здійснювати оплату орендованого приміщення, на прохання Пахоліка йому відремонтували гральні апарати і він став надавати послуги у сфері грального бізнесу, в тому числі найняв обслуговуючий персонал. Працівниками поліції у приміщенні Пахоліка було виявлено та вилучено 15 гральних автоматів, 55 електронних ключів, за допомогою яких можливе проведення азартних ігор, прийняття ставок та отримання грошового виграшу; а також грошові кошти у сумі 24 343 грн. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 3. Маркін, будучи підприємцем та орендуючи приміщення для магазину з продажі продовольчих товарів, негативно ставився до свого конкурента – підприємця Рикуну. Рикун також займався роздрібною торгівлею, однак справи у нього йшли успішніше. Маркін, разом із своїм товаришем Гнатюком, стали погрожувати насильством Рикуну та членам його сім'ї, вимагаючи припинення Рикуну торгівлі. При цьому вони перекрили під'їзд автотранспорту до магазину та вхідні двері на другий поверх магазину, не допускаючи до магазину Рикуну, його близький родичів та покупців протягом тривалого часу. У результаті протиправної поведінки приватному підприємцю

Рикуну було спричинено матеріальну шкоду на суму 16 170 гривень. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 4. Ломей, будучи одноособово засновником ПП «Харвест» та призначеним згідно наказу на посаду директора, відобразив у бухгалтерському та податковому обліку ПП «Харвест» взаємовідносини із ТОВ «Радамант груп», достовірно знаючи при цьому, що товариство фактично не буде поставляти товарно-матеріальні цінності та надавати послуги. Зокрема, він включив до складу податкового кредиту по податку на додану вартість очолюваного ним підприємства податкові накладні на загальну суму 5 054 900 грн. У подальшому він підробив податкові декларації з податку на додану вартість протягом одного звітного року, і посвідчив їх офіційно. Зазначені декларації подавалися до органів ДПІ. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 5. Ващук, перебуваючи на робочому місці у приміщенні каси відділення ПАТ «Укрсоцбанк», використовуючи комп'ютерне обладнання, склала у електронному вигляді «Заяву на видачу готівки» від імені клієнта банку Панасюка, до якої внесла неправдиві відомості, а саме: щодо звернення Панасюка до ПАТ «Укрсоцбанк» про зняття з власного банківського рахунку грошових коштів у розмірі 12 000,00 грн. Дану заяву вона роздрукувала і здійснила підпис від імені Панасюка та особистий підпис як касира-економіста, чим засвідчила документ. Використовуючи його, Ващук отримала вільний доступ до банківського рахунку Панасюка, у результаті чого особисто здійснила зняття грошових коштів у сумі 12 000,00 грн. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 6. Онищук, з метою подальшого перепродажу та отримання прибутку від реалізації алкогольних напоїв, придбав Пилипчука 10 000 літрів етилового спирту. Керуючи вантажним автомобілем «Рено-6340», Онищук перевіз спирт до м. Сміла Черкаської області, де біля приміщення бару «Імперія», збув його Назаруку за 265 000 грн., після чого був затриманий працівниками правоохоронних органів. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 7. Голова правління-директор ВАТ «Чернігівський цукровий завод» Черниш організував на підприємстві складання, заповнення та видачу до банківської установи платіжних документів щодо одержання коштів готівкою з банківських рахунків заводу на оплату праці працівникам, з призначенням платежу «на господарські витрати». При цьому він увів у оману працівників банківської установи, які повинні приймати від страхувальників платіжні документи на видачу коштів для виплат заробітної плати та здійснювати видачу зазначених коштів лише за умови одночасного подання страхувальником платіжних документів про перерахування коштів для сплати відповідних сум страхових внесків до Пенсійного фонду. Отримані кошти фактично видавалися працівникам підприємства у вигляді заробітної плати згідно відомостей, а платіжні документи на одночасну сплату страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування не складались, відповідні суми страхових внесків не перераховувались та не сплачувались. Такого роду

дії призвели до несплати товариством страхових внесків на суму 2 515 102,21 грн. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 8. Чумаченко на території свого домоволодіння систематично здійснював операції з металобрухтом чорного металу, шляхом прийняття його від населення, розраховуючись готівкою з наступним його зберіганням та з метою подальшого перепродажу за вищою ціною і отримання прибутку. Під час огляду подвір'я будинковолодіння Чумаченко працівниками поліції було виявлено та вилучено лом чорного металу в кількості 145 кг та вантажні ваги. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 9. Рокотова не мала постійного місця праці та перебувала у скрутному фінансовому становищі. Знаючи порядок та умови кредитування в банку, переслідуючи мету одержання банківського кредиту, надала банківським працівникам копію паспорта та ідентифікаційного коду своєї свекрухи і зробила від її імені заявку на оформлення кредитних договорів, які власноручно підписала. Через декілька днів, перебуваючи у місці видачі кредитів «Платимум Банк», без участі та згоди своєї свекрухи уклала від її імені кредитні договори з обслуговування кредитної картки і страхування життя позичальника, після чого отримала кошти ПАТ «Платимум БАНК» на загальну суму 10 326,78 грн. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 10. Паньків, будучи директором ТОВ «ЛЮКС ОЙЛ», дізнався про можливість придбання через мережу Інтернет великої партії не сертифікованого на предмет якості та безпеки пального, за цінами, суттєво нижчими за ті, що склались на території України на аналогічну продукцію. За допомогою засобів мобільного та Інтернет зв'язку, він замовив у ТОВ «Труборембуд» згідно договору поставки та видаткових накладних бензин маркування А-92 у кількості 3091 літрів та бензин маркування А-95 у кількості 2918 літрів. Доставка палива здійснювалась на кінцевий пункт призначення територію АЗС ТОВ «ЛЮКС ОЙЛ». Після надходження палива, воно було реалізоване через касові апарати на АЗС, на суму 390 500 грн. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 11. Мацьків, будучи засновником та головою селянського (фермерського) господарства «Світанок», у порушення вимог чинного законодавства включив до його складу своїх дружину та брата, тим самим умисно змінивши правовий статус майна – земель, наданих йому на праві постійного користування, для ведення селянського (фермерського) господарства. На підставі змін до статуту головою РДА було видане розпорядження про розпаювання земель СФГ «Світанок», внаслідок чого, родичами Мацьківа незаконно отримано державні акти на право власності на земельні ділянки (дружиною – площею 5,23 га пашні та 3,066 га пасовиськ вартістю 155 314 грн., братом – площею 8,8 га пашні та 3,66 га пасовиськ вартістю 255 314 грн.). Після отримання зазначених актів, дружина та брат Мацьківа передали їх голові СФГ «Світанок» з метою забезпечення можливості розпоряджатися отриманими земельними ділянками та використовувати їх у діяльності підприємства. Земельні ділянки використовувалися у господарській

діяльності господарства з метою вирощування сільськогосподарських культур та отримання прибутку. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Заняття 14

Кримінальні правопорушення проти довкілля

Семінарське заняття (2 години)

Методичні зауваження

Вивчаючи тему «Кримінальні правопорушення проти довкілля», студенти повинні: володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів аналізованих кримінальних правопорушень; знати зміст родового та видових об'єктів посягань; бути обізнаними про кримінально-карані способи порушення екологічної безпеки; володіти інформацією про географічно-просторові поняття «земля», «надра», «корисні копалини», «атмосферне повітря», «водні об'єкти», які виступають в якості предметів кримінальних правопорушень проти довкілля; вміти давати розгорнуту характеристику способів виконання об'єктивної сторони складів кримінальних правопорушень цієї групи: «забруднення», «псування», «виснаження», «знищення»; бути готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України та дотичні до цієї теми нормативно-правові акти, а також відповідну судову практику (зокрема, правові позиції та роз'яснення Верховного Суду).

Питання для вивчення

1. Поняття і загальна характеристика кримінальних правопорушень проти довкілля.
2. Забруднення або псування земель. Характеристика складу.
3. Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель. Характеристика складу.
4. Порушення правил охорони або використання надр, незаконне видобування корисних копалин. Характеристика складу.
5. Забруднення атмосферного повітря. Характеристика складу.
6. Знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу. Характеристика складу.
7. Незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу. Характеристика складу.
8. Незаконне полювання. Характеристика складу.
9. Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. Характеристика складу.

Теми рефератів

«Родовий об'єкт кримінальних правопорушень проти довкілля: проблеми визначення», «Наслідки вчинення кримінальних правопорушень проти навколишнього природного середовища: кримінально-правовий аналіз».

Додаткові завдання

1. Здійснить вибірку основних нормативно-правових актів, що регламентують відносини у сфері охорони довкілля в Україні. 2. За якими критеріями проводиться відмежування кримінальних правопорушень проти довкілля від суміжних адміністративних правопорушень?

Перелік додаткової літератури

1. Турлова Ю. А. Екологічна злочинність в Україні: кримінально-правові та кримінологічні засади протидії [Текст] : монографія / Ю. А. Турлова ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ : Знання України, 2018. 459 с.

2. Крайник Г. С. Кримінальна відповідальність за забруднення або псування земель в Україні [Текст] : монографія / Крайник Г. С. ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Друкарня Мадрид, 2019. 203 с.

3. Шульга А. М. Земельні ресурси України під охороною закону про кримінальну відповідальність: монографія. Харків: Юрайт, 2019. 668 с.

4. Берднік І. В. Кримінально-правова охорона водних ресурсів: теоретичні та прикладні засади [Текст] : монографія / І. В. Берднік ; Чернігів. нац. технол. ун-т, Юрид. ф-т. Київ : Дакор, 2019. 532 с.

5. Харь І.О. Теоретичні та практичні проблеми кримінально-правової охорони водних об'єктів від забруднення, засмічення та виснаження: глобальна, соціальна і правова проблема сучасності : монографія / за заг. ред. В. К. Матвійчука. Київ : Видавництво Ліра-К, 2022. 332 с.

6. Матвійчук В. К., Фелик В. І. Кримінально-правова характеристика проектування чи експлуатації споруд без систем захисту довкілля: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2022. 204 с.

7. Теоретичні та практичні проблеми кримінально-правової охорони моря від забруднення, засмічення як глобальна, соціальна і правова проблема сучасності : монографія / за заг. ред. В. К. Матвійчука. Київ : Видавництво Ліра-К, 2022. 262 с.

8. Дудоров О. О., Мовчан Р. О., Письменський Є. О. Кримінально-правова охорона лісу в Україні: монографія. Київ: Норма права, 2023. 520 с.

9. Кримінально-правова характеристика незаконного заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах: соціальна обумовленість та склад кримінального правопорушення: монографія / Бабікова О. С., Сівак О. В. Київ: Норма права, 2024. 200 с.

Заняття 15

Кримінальні правопорушення проти довкілля

Практичне заняття (2 години)

Завдання 1. Шамрай, Лозовий та Марків вирушили у турпохід. Заночувавши на території заповідника, вони запалили вогнище із сухих гілок, яке підтримували за рахунок зрубаних ними кількох невеликих дерев – сосон і ялинок. Зранку Шамрай, виконуючи доручення товаришів перед продовженням походу загасити тліюче багаття, недбало до цього поставився. Кілька вуглинок,

що залишилися непогашеними, розгорілися, спричинивши пожежу, внаслідок якої вогнем було знищено близько 30 га заповідного лісу. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 2. Пилипчук досяг усної домовленості із директором ТОВ «Південний термінал» про оплатну передачу останньому морського піску для потреб підприємства. До реалізації задуманого він залучив підлеглому йому по роботі тракториста Мачко, який вважав вказівки Пилипчука законними, а також водія Гаркавого – працівника ТОВ «Південний термінал». Пилипчук, використовуючи послуги вказаних працівників та відповідну техніку (трактор К-702, автомобіль КРАЗ), організував забір морського піску об'ємом 18,6 м³ на земельній ділянці вздовж побережжя Азовського моря між селами Генгорка та Кудрявцево та подальшу його погрузку і вивезення з вказаної території. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 3. Панов під час відпустки приїхав до свого знайомого Рубіна, який проживав недалеко від лиману. Уночі Панов виїжджав на лиман та займався ловом риби сіткою, використовуючи наданого йому Рубіним моторного човна. Виловлену рибу він відвозив мотоциклом Рубіна до господарства останнього, де засолював у бочках. Усього він упіймав і засолив 40 кг риби цінних порід. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 4. Кузьо в урочищі «Грабівник» на території Нижньоберезівського лісництва, використовуючи власну бензопилу, вчинив рубку 12 дерев породи сосна звичайна. Зазначену деревину шляхом трелювання конем, Кузьо транспортував у с. Текуча та реалізував, за попередньо досягнутою домовленістю, Пильчуку. Внаслідок рубки дерев державі в особі РП «Райагроліс» було завдано шкоди у розмірі 46 211 грн. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 5. Калинчук пішов на полювання дикого кабана в урочище «Квасний», неподалік від свого місця проживання. У лісі встановив декілька саморобних петель, які виготовив з металевих тросів, після чого, в одну з петель впав дикий кабан. Кабана Калинчук добив обухом сокири, розробивши тушу, а м'ясо та шкіру привласнив та зберігав за місцем проживання. Районному товариству мисливців та рибалок у результаті дій Калинчука була завдано матеріальну шкоду на суму 60 000 гривень. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 6. Єгерями Косівського державного лісового господарства був затриманий мисливець Качур, який без ліцензії вчинив відстріл 4-ьох лосів. В процесі розслідування було встановлено, що у полюванні також брали участь Копитов та Іванишак, які не мали мисливських посвідчень та ліцензій, однак їх постріли виявилися невдалими. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 7. Підприємства газобензинового комплексу, розташовані в одній з областей України, були введені в експлуатацію без досконалих очисних споруд. Не дивлячись на усні та письмові запевнення керівництва комплексу, директора Мамалиги та головного інженера Піщенко, вони протягом 5-ти років працювали із незадовільною очисткою. Розміри щоденних викидів до

атмосфери у 80-100 разів перевищували гранично допустимі норми забруднення, в результаті чого понад 40% населення області стали страждати на різноманітні захворювання дихальних шляхів. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 8. Мешканець м. Кам'янець-Подільський Мухін, не маючи легальних джерел доходу, володіючи певними знаннями щодо видобування глинистого сланцю, вирішив їх використати для особистого збагачення. Місцем видобутку було визначене розташоване на території Національного природного парку родовище відкритого типу. Усвідомлюючи неможливість одноосібної реалізації свого плану Мухін залучив до справи братів Назаренків, з якими протягом тривалого часу сформувалися довірливі і дружні відносини, та які також мали значний досвід виконання різних будівельних робіт, ремонту з каменю та інших допоміжних матеріалів. Вказані особи дотримувалися правил конспірації та переслідували спільну мету у вигляді стабільного отримання прибутків від збуту видобутого сланцю. У період з листопада 2022 р. по червень 2023 р. було видобуто глинистий сланець загального об'єму не менше 55 м³, чим заподіяно навколишньому природному середовищу матеріальної шкоди на загальну суму понад 84 тис. грн. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 9. Банчук прийняв рішення облаштувати штучну водойму на земельних ділянках сільськогосподарського призначення, які перебували у його користуванні, для розведення та подальшого продажу риби. Реалізуючи намір він, за допомогою спеціальних засобів, провів роботи, пов'язані із зняттям ґрунтового покриву землі, внаслідок чого облаштував ставок довжиною 30 метрів, шириною 10 метрів, площею 300 м² та глибиною один метр, який став утримувати. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Заняття 16

Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки

Семінарське заняття (2 години)

Методичні зауваження

Вивчаючи тему «Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки», студенти повинні: володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів аналізованих кримінальних правопорушень; знати зміст родового та видових об'єктів посягань; розуміти сутнісно-структурні ознаки злочинної організації, злочинної спільноти, організованої злочинної групи (банди); вміти давати розгорнуту характеристику тероризму та злочинам терористичної спрямованості; бути обізнаними із характеристиками загально-небезпечних предметів – предметів кримінальних правопорушень за Розділом ІХ; готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України та дотичні до цієї теми нормативно-правові акти, а також відповідну судову практику (зокрема, правові позиції та роз'яснення Верховного Суду).

Питання для вивчення

1. Поняття і загальна характеристика кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.

2. Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній. Характеристика складу.

3. Організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці). Характеристика складу.

4. Бандитизм. Характеристика складу.

5. Терористичний акт. Характеристика складу.

6. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Характеристика складу.

7. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. Характеристика складу.

8. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки. Характеристика складу.

9. Умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства. Характеристика складу.

Теми рефератів

«Кримінально-правова характеристика бандитизму», «Злочини терористичної спрямованості за КК України», «Кримінально-правова відповідальність за незаконне поводження із зброєю», «Кримінально-правова охорона об'єктів житлово-комунального господарства», «Організовані форми злочинної поведінки у Розділі IX КК України», «Кримінальні правопорушення, пов'язані із встановленням, поширенням чи зверненням за злочинним впливом».

Додаткові завдання

1. Наведіть приклади кримінальних правопорушень проти громадської безпеки із формальним, матеріальним, усіченим складами. 2. Назвіть міжнародно-правові акти, які передбачають відповідальність за фінансування тероризму. 3. З'ясуйте особливості статусу особи, яка перебуває у статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу.

Перелік додаткової літератури

1. Мовчан Р. О. Кримінально-правова характеристика умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства [Текст] : монографія / Мовчан Р. О., Незнайко С. В. ; Донец. нац. ун-т ім. Василя Стуса. Вінниця : Нілан, 2018. 220 с.

2. Вознюк А. А. Кримінальна відповідальність за створення злочинних об'єднань та участь у них [Текст] : монографія / А. А. Вознюк ; Нац. акад. внутр. справ. Київ : Маслаков, 2018. 928 с.

3. Данильченко Ю. Б. Тероризм: феномен, детермінація, протидія [Текст] : [монографія] / Ю. Б. Данильченко. Харків : Золота миля, 2018. 478 с.

4. Голубош В. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої (статті 262, 263, 263-1, 264 КК України) [Текст] : монографія / Голубош Володимир Валентинович ; Нац. акад. внутр. справ, Київ. ін-т інтелект. власності та права Нац. ун-ту «Одес. юрид. акад.», Голов. упр. Нац. поліції в Івано-Франків. обл. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2020. 339 с.

5. Гаврилова К. Ю. Кримінальна відповідальність за порушення правил техногенної безпеки [Текст] : монографія / К. Ю. Гаврилова. Херсон : ОЛДІ-плюс, 2020. 123 с.

6. Демидова Л. М. Кримінально-правова охорона національної безпеки України: терористичний акт : монографія / Л. М. Демидова, О. С. Попович ; за заг. ред. Л. М. Демидової. Харків : Право, 2021. 400 с.

7. Водько М. П. Правові та організаційні засади боротьби з організованою злочинністю в Україні : монографія / М. П. Водько, О. О. Подобний. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 208 с.

Заняття 17

Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки

Практичне заняття (2 години)

Завдання 1. Перебуваючи тривалий проміжок часу у місцях позбавлення волі, у різних установах виконання покарань, засуджений за вчинення умисного особливо тяжкого злочину Нечипорук, використовуючи свої особисті якості та можливості здобув повагу та авторитет серед засуджених негативної спрямованості. Він неодноразово порушував режим утримання, за що у 41 випадку притягувався до дисциплінарної відповідальності адміністрацією установ виконання покарань. У Сокирянській виправній колонії Нечипорук здійснював збір із засуджених та розподіл коштів; приймав рішення про необхідність забезпечення ув'язнених засобами зв'язку; визначав злочинну касту, в якій перебували засуджені; вирішував спори, які виникали між засудженими з точки зору неписаних кримінальних «законів». Будь-який спротив дотриманню встановлених правил поведінки негайно долався як особисто Нечипоруком, так і іншими наближеними до нього чи визначеними ним засудженими шляхом застосування фізичного та психологічного насильства. Здійсніть юридичний аналіз ситуації

Завдання 2. Отримавши незадовільну оцінку на екзамені студент 3-го курсу фінансового інституту Плотніков з мотивів помсти зателефонував у відділення поліції та повідомив про його мінування. У зв'язку із отриманим повідомленням з навчального корпусу інституту було евакуйовано усіх людей, які там знаходилися, скасовано навчальний процес, однак вибуховий пристрій так і не було знайдено. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 3. Бобрін, Джміль та Васнецов займалися нападами на квартири громадян, у їх розпорядженні були транспортні засоби, портативні засоби зв'язку, пістолет системи «Вальтер», холодна зброя та балончики з нервово-паралітичним газом. У ході нападів, долаючи опір власників

помешкання, Бобрін, Джміль та Васнецов вчинили одне вбивство. При затриманні працівниками поліції зловмисниками було вчинено опір з використанням холодної зброї. Пістолет виявився непридатним для проведення стрільби, про що було відомо усім співучасникам. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 4. Між засновником ТОВ «Джерело життя» Макаренко та директором Мезенцевою виник конфлікт з приводу подальшого ведення фінансово-господарської діяльності товариства. Мезенцева висунула вимогу про розподіл спільного бізнесу, за наслідками якого до її власності повинен був відійти рентабельний готельно-розважальний комплекс м. Одеси. Розуміючи, що Макаренко не погодиться на висунуті йому умови, а також усвідомлюючи відсутність будь-якої перспективи вирішити наявні претензії у порядку цивільного судочинства, чоловік Мезенцевої звернувся до Коренева, як до представника кримінального середовища в м. Одесі, для здійснення тиску на Макаренка з метою відмови останнім від своєї частки в уставному фонді. У подальшому Коренев разом із співниками вчинили ряд корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень у відношенні до Макаренка та членів його родини: відібрали автомобіль марки «BMW-X5»; шляхом погроз фізичної розправи намагалися схилити його до виконання висунутих умов та передачі їм грошових коштів у сумі 350 000 доларів США. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 5. На спеціальній площадці шахти «Червоноармійська» знищувались вибухові речовини, у яких закінчилися терміни зберігання. Через порушення встановленого порядку поводження з такого роду матеріалами стався вибух, у результаті чого загинуло двоє робітників та було серйозно пошкоджено виробничий корпус. Начальник дільниці Верховцев при проведенні вибухових робіт особисто ними не керував, усупереч вимогам інструкцій. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 6. Група мисливців після полювання поверталася додому вантажним автомобілем. Коли машина забуксувала, мисливці, залишивши свої рушниці, вилізли з кузова, щоб її виштовхнути. У момент розкачки машини стався постріл, яким було смертельно поранено одного із мисливців. Вистрелила рушниця Гончарова, який пояснив, що залишив зброю зарядженою, але на запобіжнику. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 7. Капустін під час сварки у себе вдома з родичем Пилипчиком схопив фінського ножа, який зберігав після смерті батька, наздогнав Пилипчика у коридорі і вдарив його ножем у плече, заподіявши середньої тяжкості тілесне ушкодження. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 8. Лейтенант поліції Гарасько був призначений відповідальним за зберігання, облік і видачу вогнепальної зброї, боєприпасів до неї та холодної зброї, що визнані речовими доказами у кримінальних справах. Він отримав від слідчого Бузукіна для подальшого зберігання та обліку зброю, а саме: пістолет моделі «ПГШ-790 Шмайсер», калібру 9 мм., а також багатозарядну гладкоствольну рушницю фірми «Magnum» 12 калібру. Привласнивши зброю

та отримавши можливість нею розпоряджатися, з метою наживи, у приміщенні службового кабінету раніше йому знайомого дільничного інспектора поліції молодшого лейтенанта Труханова продав йому за 4 500 гривень пістолет «ПГШ-790 «Шмайсер» та за 8 750 грн. рушницю фірми «Magnum». Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 9. Гаврилків, перебуваючи у зв'язку з виконанням трудових обов'язків в районі третьої черги Чорнобильської АЕС на території зони відчуження, виявив відрізки труб з нержавіючої сталі та мідних дротів загальною вагою 152 кг. Їх він склав у поліетиленові пакети та сховав у багажному відділенні службового мікроавтобуса марки «Мерседес», з тим, щоб вивезти за межі зони відчуження та продати у пункті приймання металобрухту. Однак при виїзді за межі 10-км зони відчуження на контрольно-перепускному пункті під час перевірки працівниками поліції мікроавтобуса, відрізки труб та фрагменти кольорових металів були виявлені та вилучені. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 10. Григораш придбав у спеціалізованому магазині «STVOL» мисливську гладкоствольну рушницю моделі виробництва Туреччини та 3 пачки набоїв 12 калібру, які у подальшому зберігав у картонній коробці в шафі для одягу за місцем свого проживання. Його неповнолітній син Олександр, перебуваючи у кімнаті батьків, витягнув із шафи вказану вище рушницю та набої до неї, після чого переніс її у дитячу кімнату, де перебував його шкільний товариш. Не маючи навиків поводження із зброєю, спорядивши її одним набоем, Олександр з необережності здійснив один постріл у бік однокласника, унаслідок чого потерпілий отримав проникаюче вогнепальне поранення грудної клітки.

Заняття 18

Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва

Семінарське заняття (2 години)

Методичні зауваження

Вивчаючи тему «Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва», студенти повинні: володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів аналізованих кримінальних правопорушень; знати зміст родового та видових об'єктів посягань; бути обізнаними про складові елементи безпеки виробництва, узяті під кримінально-правову охорону; володіти інформацією про потерпілих від аналізованих кримінальних правопорушень та їх взаємозв'язок із процесами виробництва; суб'єктивний склад деліктів; бути готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України та дотичні до цієї теми нормативно-правові акти, а також відповідну судову практику (зокрема, правові позиції та роз'яснення Верховного Суду).

Питання для вивчення

1. Поняття і загальна характеристика кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва.

2. Порухення вимог законодавства про охорону праці. Характеристика складу.

3. Порухення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. Характеристика складу.

4. Порухення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах. Характеристика складу.

5. Порухення правил ядерної або радіаційної безпеки. Характеристика складу.

6. Порухення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд. Характеристика складу.

Теми рефератів

«Причинний зв'язок у кримінальних правопорушеннях проти безпеки виробництва», «Кримінальне законодавство держав континентальної Європи у питаннях охорони належних умов праці», «Наслідки кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва у конструкціях норм».

Додаткові завдання

Розкрийте співвідношення загальних та спеціальних кримінально-правових норм Розділу Х КК України.

Перелік додаткової літератури

1. Мельник П. В. Ризики професій в соціально-практичній, економічній, кримінально-правовій та кримінологічній доктрині охорони праці [Текст] : монографія / П. В. Мельник ; Держ. податк. служба України, Нац. ун-т держ. податк. служби України. Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2011. 416 с.

2. Осадчий В. І. Злочини проти безпеки виробництва [Текст] : [монографія] / В. І. Осадчий. К. : Інтерсервіс, 2012. 59 с.

2. Борисов В. І. Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою [Текст] : монографія / В. І. Борисов, Г. С. Крайник ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Х. : Юрайт, 2012. 302 с.

3. Юрчишин В. М. Розслідування порушень правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою [Текст] : монографія / Юрчишин В. М., Панчишин М. Я. ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», Чернів. ін-т Міжнар. гуманітар. ун-ту. Чернівці : Технодрук, 2019. 171 с.

Заняття 19

Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва

Практичне заняття (2 години)

Завдання 1. Ханенко, працюючи прорабом будівельного управління, не забезпечив при будівництві житлового будинку огороження отвору у перекритті над сходовою кліткою, в результаті чого штукатур Миронів, провалившись у цей отвір, упав на підлогу підвального поверху. Від отриманих

травм Миронів, не приходячи до свідомості, помер. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 2. Бригада монтажників робила заміну опор контактної мережі на залізниці. За інструкцією, про виконувану роботу необхідно було доповісти черговому диспетчеру. Не зробивши цього, прораб дільниці Михась дав вказівку зростити дроти і закріпити їх на опорах до ізоляторів. З'єднуючи дроти без гумових рукавиць, яких не виявилось у бригаді, монтер Буровій був смертельно уражений струмом. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 3. Працівники комунального підприємства Гапоненко, Жураковський і Овсієнко проводили роботи по усуненню прориву теплотраси на одній із вулиць міста, для чого ними була задіяна спеціальна техніка. Після того, як екскаваторник Жураковський викопав котлован у місці прориву, туди спустилися Гапоненко і Овсієнко для оцінки пошкоджень. Через те, що стінки котловану не були завчасно укріплені, стався зсув ґрунту і людей засипало землею. По дорозі до лікарні один з них, Гапоненко, помер. Майстер Терешкун, який повинен був бути присутнім під час проведенням робіт, відлучився по своїм особистим справам. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 4. Працюючи машиністом вугільного комбайна, Гамалюк вивчав Правила безпеки у вугільних і сланцевих шахтах, проходив відповідний інструктаж. Однак, на порушення цих правил він проніс у шахту пачку цигарок і під час робіт з демонтажу комбайна запалив. Його дії припинив заступник головного інженера з техніки безпеки Коновалов. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 5. Після того, як прохідники Гарасимович і Кантемир підготували забій до підризу (закріпили забій, пробурили шпури, зарядили їх, змонтували підривний ланцюг), майстер-підривник Холодій підключив кінці вибухового ланцюга до вибухової машини, щоб перевірити цілісність ланцюга та його опір, але помилково включив машину на вибух. У результаті було травмовано Гарасимовича і Кантемира (тяжкі тілесні ушкодження) і самого Холодія (середньої тяжкості тілесні ушкодження). Своїми діями Холодій допустив порушення Інструкції з безпечних методів робіт для майстра-підривника. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 6. Начальник Новомосковського району електричних мереж ВАТ «Енергопостачальна компанія «Дніпрообленерго» Пукіш дав вказівку виконати роботи по відключенню побутових споживачів, які мають заборгованість за використану електроенергію. Для виконання цих робіт було створено бригаду у складі: керівника робіт – майстра Сафонова, електромонтера з обслуговування розподільчих мереж Васіва та водія спецмеханізму Чижова. Васів тільки недавно був прийнятий на посаду і мав перерву у роботі понад 6 місяців. На момент включення його до складу бригади, він не пройшов належного навчання та перевірки знань з охорони праці, однак був допущений до виконання трудових обов'язків. При виконанні робіт з відключення від електроенергії побутових споживачів, які мають

заборгованість за використану електроенергію, Васів був смертельно уражений струмом. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 7. Майстер-підривник дільниці утилізації боєприпасів Пасека здійснював організацію роботи по підготовці артилерійських снарядів до випалювання. Розуміючи, що транспортувальники Качмар та Пуговкін не мають відповідних навичок поводження з вибуховими речовинами, усе одно віддав вказівку останнім безпосередньо проводити згадані роботи: розкласти артилерійські снаряди на залізобетонні плити випалювального майданчика, видалити картонні прокладки та підвести до кожного снаряду порохову доріжку, при цьому особисто на майданчик не вийшов та не здійснив безпосереднього контролю за виконуваними роботами. У результаті проведення робіт стався вибух, Качмару завдано тяжкі тілесні ушкодження, а Пуговкіну – тілесні ушкодження середнього ступеню тяжкості. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Заняття 20

Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту

Семінарське заняття (2 години)

Методичні зауваження

Вивчаючи тему «Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту», студенти повинні: володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів аналізованих кримінальних правопорушень; знати зміст родового та видових об'єктів посягань; родовий об'єкт злочинів Розділу XI; бути обізнаними із складовими елементами безпеки руху та експлуатації транспорту, узятими під кримінально-правову охорону; володіти інформацією про ознаки спеціальних суб'єктів аналізованих складів; умови застосування заохочувальних норм Розділу XI; бути готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України та дотичні до цієї теми нормативно-правові акти, а також відповідну судову практику (зокрема, правові позиції та роз'яснення Верховного Суду).

Питання для вивчення

1. Поняття і загальна характеристика кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

2. Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту. Характеристика складу.

3. Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів. Характеристика складу.

4. Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства. Характеристика складу.

5. Самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда. Характеристика складу.

6. Порухення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. Характеристика складу.

7. Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації. Характеристика складу.

8. Незаконне заволодіння транспортним засобом. Характеристика складу.

9. Порухення чинних на транспорті правил. Характеристика складу.

Теми рефератів

«Кримінально-правова характеристика порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння», «Кримінально-правова характеристика незаконного заволодіння транспортним засобом», «Спеціальні суб'єкти у кримінальних правопорушеннях проти безпеки руху та експлуатації транспорту».

Додаткові завдання

1. Наведіть приклади кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту, вчинених шляхом пасивної поведінки. 2. Змодельуйте декілька ситуацій вчинення кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту. 3. Здійсніть аналіз постанови КМ України «Про Правила дорожнього руху» на предмет найбільш типових порушень правил безпеки дорожнього руху. 4. Розкрийте відмінності між правилами безпеки руху та правилами експлуатації транспорту. 5. З'ясуйте характерні риси транспортних засобів, зазначених у примітці до ст.286 КК України.

Перелік додаткової літератури

1. Мисливий В. А. Кримінальна відповідальність за порушення чинних на транспорті правил [Текст] : монографія / В. А. Мисливий, С. В. Бабанін ; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро : Ліра ЛТД, 2017. 191 с.

2. Христов О. Л. Протидія незаконним заволодінням транспортними засобами: криміналістичний аспект: монографія. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 148 с.

3. Козак В. М. Кримінальна відповідальність за незаконний обіг транспортних засобів : монографія / В. М. Козак ; [наук. ред. А. О. Байда] ; М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2022. 208 с.

4. Рудик М. М. Запобігання кримінальним правопорушенням у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації автомобільного транспорту в Україні: монографія. Київ. 2023. 445 с.

Заняття 21

Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту

Практичне заняття (2 години)

Завдання 1. 14-річний Варивода, 15-річний Мисько та 16-річний Ковбаса прогулювали шкільні уроки в районі тролейбусного депо, біля якого знаходилася залізнична колія. Ковбаса задля розваги запропонував своїм товаришам пошкодити семафори чи перевести залізничну стрілку. Знявши скло із семафорів, вони спробували перевести механізм залізничної стрілки, однак їм це не вдалося. Ввечері, при проходженні потягу Івано-Франківськ - Київ, машиніст Івасенко завчасно не помітив забороняючого сигналу та, продовжуючи рух, зіткнувся із тепловозом, який здійснював плановий перегон до Львова і рухався у одному із ним напрямку. Як результат, два пасажирських вагони зійшли з рейок, 23 пасажирів отримали травми різного ступеня тяжкості. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 2. Ратушняк виїхав на маршрут без відповідних документів (посвідчення водія, дорожнього листа), порушуючи цим самим встановлені правила. Рухаючись по місту, він побачив хлопчика, який вибіг з кущів у безпосередній близькості від його автобусу, і різко загальмував, проте уникнути наїзду йому не вдалося. Побоюючись відповідальності, Ратушняк не зупинився, а поїхав спочатку в гараж, щоб узяти документи. Через несвоєчасно надану медичну допомогу і велику втрату крові потерпілий Наливайко помер. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 3. Відповідальний за випуск на маршрут автобусів, які здійснювали пасажирські перевезення, Долчук не провів через брак часу огляд автобуса марки «Кароза», що мав везти людей на відпочинок. Рухаючись гірським серпантинном, водій Павлишин втратив контроль над гальмами і, намагаючись уникнути падіння автобусу у провалля, скерував його на бокову бетонну огорожу. Внаслідок зіткнення 2-є людей загинуло, ще 12 пасажирів із травмами потрапили до лікарні. У подальшому було з'ясовано, що причиною аварії стали несправні гальмівні колодки. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 4. Жителі с. Верхній Березів, Гурович, Остапович та Цимбалюк вирішили під'єднатися до магістрального нафтопродуктопроводу з метою заволодіння нафтопродуктами. Зробивши підкоп у напрямку нафтопроводу, вони обладнали його та забезпечили ретельно замасковану врізку. Протягом 3-ох місяців вказаними особами викрадалися нафтопродукти, які у подальшому перероблялися на бензин та супутні продукти. Через неуважність Цимбалюка під час чергового епізоду був нещільно закритий отвір, унаслідок чого стався витік нафтопродуктів та забруднення 30 га земель сільськогосподарського призначення. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 5. На залізничній станції Новоолексіївка Придніпровської залізниці Всеукраїнською організацією «Спас» проводився мітинг під лозунгом «Про зупинку поїздів на ст. Новоолексіївка», в якому брало участь більше 200 осіб. Присутній на мітингу Зоркін поширював серед натовпу листівки із закликом перекрити залізничні комунікації Після чого розмістив на колії дерев'яну труну. Своїми діями Зоркін зірвав графік руху пасажирських поїздів, а саме: поїзду сполученням «Бердянськ-Київ», який відбув зі ст. Новоолексіївка

із запізненням на 37 хв., поїзду сполученням «Миколаїв-Київ», який відбув зі ст. Новоолексіївка із запізненням на 40 хв., приміського поїзду сполученням «Новоолексіївка-Миколаїв», чим спричинив ДП «Придніпровська залізниця» матеріальних збитків на суму 34 213 грн. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 6. Наритник знаходився разом із Колкіним у себе в квартирі, де спільно вживали алкогольні напої. Після чого вони спустилися у двір будинку до гаража Наритника, біля якого останній передав Колкіну документи та ключі від автомобіля ВАЗ 21011, який належав йому на праві власності. При цьому Наритник не перепитав про наявність у Колкіна посвідчення водія на право керування транспортним засобом відповідної категорії. Приблизно о 02.40 год. Колкін разом зі своєю дівчиною потрапив у дорожньо-транспортну подію, унаслідок якої та отримала тілесні ушкодження середньої тяжкості. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 7. Татарчук, керуючи автомобілем марки «FIAT Tempra», не впорався з керуванням, з'їхав до кювету та зіткнувся із деревом, у результаті чого кузов автомобіля отримав невідновні механічні ушкодження. Після цього Татарчук придбав за розміщеним у газеті оголошенням кузов із невстановленим номером. Куплений кузов він доставив до гаражу, де за допомогою вуглекислого зварювання приварив номерну деталь пошкодженого під час ДТП кузова, у кузов автомобіля донора. Автомобілем Татарчук користувався до зупинення працівниками поліції та подальшого виявлення фальсифікації. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 8. Майструк, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, керував не обладнаним світлоповертачами гужовим возом на автодорозі поблизу с. Нова Романівка. При цьому не вжив будь-яких заходів для своєчасного виявлення його іншими учасниками дорожнього руху. Під час виїзду на смугу зустрічного руху Майструк не переконався у безпеці маневру та відсутності перешкод для інших учасників дорожнього руху, що призвело до зіткнення між передньою частиною воза з передньою частиною автомобіля «ВАЗ 2101» під керуванням Рубанка, який рухався по смузі зустрічного руху. Унаслідок ДТП пасажир автомобіля Кудрявцева отримала середньої тяжкості тілесні ушкодження, за ознакою тривалості розладу здоров'я. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 9. Капітан судна «DELFI» Діордіца займався господарською діяльністю із заправки суден паливо-мастильними матеріалами у відкритому Чорному морі. Після встановлення радіозв'язку з капітаном та отримання від останнього відомостей про відсутність палива та масла для запуску головного двигуна судна «DELFI», він був неодноразово попереджений українськими лоцманами-операторами, що з урахуванням погодних умов його судно у такому стані є загрозою для безпеки мореплавства, та капітану була запропонована допомога, проте останній відмовлявся і повідомляв про очікувану допомогу від судновласника. Через шторм знеструмлене судно «DELFI» у некерованому стані викинуло на берегову лінію у районі пляжу «Дельфін», тим самим створивши загрозу для мореплавства. Того ж дня водолазами ВМС ЗСУ були

врятовані усі члени екіпажу судна, які з місця порятунку доставлені до медичного закладу з діагнозом переохолодження. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 10. До Микуляка, який займався ремонтами моторів, звернувся Лащук із проханням відремонтувати човен, на що той погодився. Після проведення ремонтних робіт Микуляк зателефонував власнику та повідомив, що хоче спробувати перевірити роботу мотору човна, Лащук сказав, що під'їде протягом години-півтори, проте значно затримався. Не чекаючи більше Микуляк завів двигун та вийшов на човні у Бердянську затоку, проте незабаром мотор заглох і він довго не міг повернутися. На дзвінки Лащука він не відповідав, оскільки звук телефону був вимкнений. Потім він побачив патрульних, яких покликав і вони притягнули його до берега. По затоці він пересувався на судні декілька годин, не дивлячись на те, що власник човна дозволу на це йому не надавав. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 11. Паньків за відсутності пілотського посвідчення використовував повітряне судно аматорської конструкції «SKY RANGER» з метою проведення авіаційно-сільськогосподарських робіт над полями приватного підприємства «Таврія» у районі с. Хмельницьке. Він здійснив не менше 3-х польотів над полями, приватними будинками жителів населеного пункту, автомобільними дорогами сільського сполучення. При цьому Паньків не погодив польоти шляхом організації зв'язку з органами обслуговування повітряного руху та органами управління Повітряних Сил Збройних Сил України. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Заняття 22

Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності *Семінарське заняття (2 години)*

Методичні вказівки

Вивчаючи тему «Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності», студенти повинні: володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів аналізованих кримінальних правопорушень; знати зміст родового та видових об'єктів посягань та співвідношення категорій «громадський порядок», «моральність», «мораль»; бути обізнаними про речі матеріального світу, які виступають предметами аналізованих кримінальних правопорушень; розуміти зміст та параметри оціночних категорій Розділу XII; орієнтуватися у критеріях розмежування суміжних складів кримінальних правопорушень (н-д, групове порушення громадського порядку / масові заворушення / хуліганство, вчинене групою осіб); бути готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України та дотичні до цієї теми нормативно-правові акти, а також відповідну судову практику (зокрема, правові позиції та роз'яснення Верховного Суду).

Питання для вивчення

1. Поняття і загальна характеристика кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності.

2. Масові заворушення. Характеристика складу.

3. Хуліганство. Характеристика складу.

2. Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого.

Характеристика складу.

3. Жорстоке поводження з тваринами. Характеристика складу.

4. Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією.

Характеристика складу. Відмінність сутенерства від звідництва.

5. Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність. Характеристика складу.

Теми рефератів

«Масові заворушення. Відмінність від групового порушення громадського порядку», «Хуліганство. Юридичний аналіз складу кримінального правопорушення», «Моральні засади суспільства у частині поваги до померлих як об'єкт кримінально-правової охорони».

Додаткові завдання

1. З врахуванням законодавчих положень здійсніть аналіз різновидів предметів кримінального правопорушення, передбаченого ст.297 КК України.

2. Здійсніть аналіз положень основних нормативних актів, що регламентують питання охорони культурної та археологічної спадщини.

3. Визначте критерії відмежування понять «спеціально пристосований» та «заздалегідь приготовлений» для нанесення тілесних ушкоджень, у контексті характеристики ст. 296 КК України.

4. Дайте розуміння термінів «явна неповага до суспільства», «винятковий цинізм», «особлива зухвалість».

5. Розмежуйте поняття «сутенерство» та «звідництво для розпусти».

Перелік додаткової літератури

1. Кузнецов В. В. Кримінально-правова охорона громадського порядку та моральності в українському вимірі: монографія / В. В. Кузнецов; Нац. акад. внутр. справ. К. : Інтерсервіс, 2012. 907 с.

2. Бандурка І. О. Злочин проти моральності у сфері статевих стосунків: монографія / І. О. Бандурка. Х. : Золота миля, 2012. 222 с.

3. Савченко А. В. Суспільна моральність як об'єкт злочинних посягань : монографія / А. В. Савченко, С. П. Репецький; Нац. акад. внутр. справ. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2012. 278 с.

6. Івахненко О. А. Кримінальна відповідальність за хуліганські діяння: хуліганські злочини та склади злочинів [Текст] : монографія / О. А. Івахненко ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. П. Ємельянова. Харків : Право, 2016. 182, [1] с.

7. Денисов С. Ф. Кримінально-правові санкції та їх застосування за злочини проти моральності [Текст] : монографія / С. Ф. Денисов, В. О. Макаров ; Акад. Держ. пенітенціар. служби. Чернігів : Десна Поліграф, 2017. 325 с.

8. Шаблистий В. В. Кримінальна відповідальність за хуліганство, пов'язане з опором особам, наділеним владними повноваженнями під час виконання службових обов'язків чи іншим громадянам, що припиняли хуліганські дії : монографія / В. В. Шаблистий, О. А. Галемін ; за заг. ред. д.ю.н., доц. В. В. Шаблистого. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 164 с.

9. Ємець О. М. Захист суспільної моралі від злочинних посягань [Текст] : монографія / О. М. Ємець ; Нац. акад. внутр. справ. Київ : Маслаков Р. О. [вид.], 2019. 558 с.

10. Базелюк В. В. Кримінальна відповідальність за незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини [Текст] : монографія / В. В. Базелюк. Харків : Право, 2020.

Заняття 23

Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності *Практичне заняття (2 години)*

Завдання 1. Колекціонер військової атрибутики часів Другої світової війни Антонович бачив телетрансляцію поховання її учасника маршала К. Він запропонував своїм знайомим Дехтяру та Каливашко викопати вночі на цвинтарі труну з тілом маршала, зняти з нього мундир і передати його Антоновичу за винагороду в розмірі 25 тис. грн. Наступної ночі Дехтяр та Каливашко реалізували заплановане. Через півроку при спробі реалізувати мундир іноземному колекціонеру Антонович був затриманий працівниками поліції. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 2. 16-річний Казиков та 14-річний Богачевський, знаходячись на ігровій площадці у присутності дітей, зловили безпритульну кішку та стали її мучити: прив'язали її за хвіст на дереві та підпалювали шкіру. Через деякий час на площадці з'явився 30-річний Пастушин, який вигулював свого пса породи ротвейлер. Він зняв із собаки повідок та дав команду собаці: «Фас!». Пес загриз кішку. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 3. Зимін зі своєю знайомою Каковихіною на березі озера розпивали спиртні напої. Сп'янівши, Зимін почав нецензурно лаятися у присутності багатьох відпочиваючих, у тому числі дітей, пробував справляти природні потреби. На зауваження Кушніра Зимін відповів лайкою на його адресу, а потім з порожньою пляшкою попрямував до нього. Однак Каковихіна заспокоїла Зиміна, вони забрали свої речі і пішли. Та через 50 метрів Зимін підняв із землі дві порожні пляшки, ударом одна об одну розбив їх і з шийками пляшок повернувся до Кушніра. Під час бійки Кушніру шийкою пляшки було спричинено порізи передпліччя, віднесені до легкого тілесного ушкодження з короткочасним розладом здоров'я. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 4. 15-річна Синиця півроку зустрічалася із раніше судимим за хуліганство Сисоєвим, старшим за неї на вісім років, не відмовлялася від пригощань алкогольними напоями, вступала з ним у статеві стосунки. Коли Сисоєв попросив її викликати із квартири його знайомого, вона пішла до того і, виявивши незамкненими двері, увійшла до помешкання. Побачивши, що господарі сплять, Синиця взяла з полицки трюмо золоту каблучку, про що розказала згодом Сисоєву. За пропозицією останнього каблучку було продано, а гроші витрачено на спиртне. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 5. Печериця підбирав жінок привабливої зовнішності, які погоджувалися за грошову винагороду надавати послуги сексуального характеру. Відповідно досягнутої домовленості Печериця мав зводити їх з клієнтами, а останні, у свою чергу, віддавати йому обумовлену частину грошей повинні у якості плати за забезпечення «діяльності». Печериця отримував інформацію про їх анкетні та антропометричні дані, номери мобільних телефонів, фотознімки на цифрових носіях, які розміщував та зберігав на своїй електронній поштовій скриньці у мережі Інтернет. Одночасно Печериця підшукував заможних чоловіків, яким пропонував сприяти у отриманні ними сексуальних послуг, а також забезпечував прибуття обраної клієнтом жінки. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 6. Романишин декілька років перебував у Рівненському слідчому ізоляторі за підозрою у вчиненні тяжких злочинів. Після обстеження лікарями йому було виставлено діагноз про захворювання на гепатит «С» та повідомлено, що хвороба розпочалась саме під час перебування у СІЗО. Звернувшись до медичної частини за лікуванням, він дізнався про відсутність медикаментів для проведення повноцінного лікування гепатиту «С», що його розлютило. Упродовж 2 наступних днів він, користуючись авторитетом серед інших ув'язнених негативної спрямованості, закликав останніх до порушення встановленого порядку утримання в умовах слідчого ізолятора та вчинення дій, які проявилися у вчиненні ним особисто, а також керуванні діями інших ув'язнених знищення майна установи шляхом підпалу. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 7. Керівник фермерського господарства Калинчук звернувся до Головного управління Держземагенства у Черкаській області з проханням отримати у довгострокову оренду земельну ділянку площею 55 га за рахунок земель державної власності з метою вирощування сільськогосподарських культур. Йому було надано дозвіл на розроблення документації із землеустрою щодо відведення земельної ділянки з цільовим призначенням для ведення фермерського господарства, одночасно з інформацією про розташування у межах вказаної ділянки 15 курганів «Лесеві могили», віднесених, на підставі розпорядження Черкаської ОДА, до поховань споруд епохи бронзи раннього залізного віку. Переслідуючи мету отримання максимально можливих прибутків Калинчук, за допомогою важкої техніки та найманих працівників здійснив розорювання курганів та подальший посів на вивільненій площі сільськогосподарських рослин виду овес. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 8. Фомін, Василів та Кернозенко досягнули домовленості про використання відеохостингу «YouTube» шляхом проведення онлайн-трансляцій («стримів»), під час яких вони та інші особи на замовлення переглядачів трансляції у обмін на фінансові внески (донати), виконують їхні завдання. Основною тематикою таких онлайн-трансляцій є знущання та приниження персонажів. Реалізуючи заплановане, вказані особи виготовили відеофайли, основними сюжетами яких було нанесення ударів: долонею по потилиці іншій особі; головою об стіну та по тулубу іншій особі; ременем по сідницях, силове викручування носа, нанесення ударів двома руками по спині однією особою іншій; ураження електричним струмом одними особами іншої та які зберігали за місцем помешкання Фоміна до їх подальшої публікації на каналі месенджера «Telegram». Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 9. Маркіна, дізнавшись про існування у мережі Інтернет веб-сайтів, на яких користувачі за допомогою комп'ютерної техніки з веб-камерами задовольняють свої статеві пристрасті шляхом віртуального спілкування з дівчатами, з метою власного збагачення вирішила організувати аналогічного змісту діяльність. У орендованому приміщенні запрошені нею неповнолітні «веб-моделі» авторизувалися на спеціалізованих сайтах і у он-лайн режимі спілкувалися з користувачами та вчиняли сценічні дії, метою яких є втілення сексуальних дій. На акаунти дівчат нараховувались грошові кошти, доступ до яких мала лише Маркіна, яка здійснювала розрахунок з моделями особисто, шляхом надання готівки або грошового переказу на картку. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 10. Кривченко, будучи рідною бабусею малолітньому Миколі, у денний час доби, неодноразово спільно з онуком знаходилися біля церкви, розташованій у парку «Ювілейний». Там вони займалися випрошуванням у сторонніх осіб грошей, посилаючись на відсутність коштів, необхідних для оплати лікування свого родича. При відпрацюванні працівниками поліції парку цей факт був зафіксований. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Заняття 24

Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення

Семінарське заняття (2 години)

Методичні вказівки

Вивчаючи тему «Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення», студенти повинні: володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів аналізованих кримінальних правопорушень; знати зміст родового та видових об'єктів посягань; розуміти суспільну небезпечність «наркотичних» деліктів; володіти термінологією Розділу XIII («наркотичні засоби», «психотропні речовини»,

«аналоги», «прекурсори» та ін.) та положеннями бланкетного законодавства; бути готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України та дотичні до цієї теми нормативно-правові акти, а також відповідну судову практику (зокрема, правові позиції та роз'яснення Верховного Суду).

Питання для вивчення

1. Поняття і загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших кримінальних правопорушень проти здоров'я населення.

2. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів. Характеристика складу.

3. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Характеристика складу.

4. Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Характеристика складу.

5. Посів або вирощування снотворного маку чи конопель. Характеристика складу.

6. Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Характеристика складу.

7. Незаконне публічне вживання наркотичних засобів. Характеристика складу.

8. Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Характеристика складу.

9. Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів. Характеристика складу.

10. Заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції. Характеристика складу.

Теми рефератів

«Кримінально-правова характеристика предметів наркотичних кримінальних правопорушень», «Міжнародно-правове співробітництво у сфері запобігання наркоманії», «Кримінально-правова характеристика посіву або вирощування снотворного маку чи конопель».

Додаткові завдання

1. Здійсніть аналіз структури та змісту положень законів України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» «Про лікарські засоби»; постанови КМ України «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів»; наказів МОЗ України «Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у

незаконному обігу», «Про визначення понять «великі» та «особливо великі» розміри фальсифікованих лікарських засобів». 2. Наведіть приклади особливо небезпечних наркотичних засобів та психотропних речовин. 3. У випадках вчинення яких кримінальних правопорушень із Розділу XIII для належної кримінально-правової кваліфікації необхідне отримання висновку експерта? 4. З огляду на які об'єктивні чинники встановлюється наявність / відсутність мети збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 і 309 КК України)?

Перелік додаткової літератури

1. Коваленко І. А. Фальсифікація та обіг фальсифікованих лікарських засобів: кримінально-правове дослідження : монографія / І. А. Коваленко ; за наук. ред. Є. Л. Стрельцова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 232 с.

2. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення. Коментар до розділу XIII Кримінального кодексу України [Текст] / Одес. держ. ун-т внутр. справ ; [уклад.: С. В. Албул та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, генерала поліції третього рангу І. П. Катеринчука. Одеса : ОДУВС, 2018. 123 с.

3. Катеринчук К. В. Злочини проти здоров'я особи: проблеми кримінально-правової теорії та практики [Текст] : монографія / К. В. Катеринчук. Київ : ФОП Маслаков, 2018. 408 с.

4. Комплексний підхід до захисту суспільства від незаконного наркообігу [Текст] : [колект.] монографія / Т. В. Корнякова [та ін.] ; [за заг. ред. д-ра юрид. наук Т. В. Корнякової] ; Дніпров. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. Дніпро : Ліра, 2019. 531 с.

Заняття 25

Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення

Практичне заняття (2 години)

Завдання 1. Пелеха, виїжджаючи за кордон, обладнав у каблук свого черевики спеціальний тайник, куди сховав 120 г порошкоподібного наркотичного засобу. В ході його особистого огляду в аеропорту заховану речовину було знайдено. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 2. Рибчинський та Синенко на городі у Туп'яка вночі зрізали недозрілі головки маку на площі 20 м², зібрали з них сік, яким просочили марлеві бинти. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 3. Сержант Белів у присутності рядових Кайкана та Нікітіна куриєв гашиш, всіляко демонстрував отримуване від цього задоволення, після чого запропонував спробувати наркотик. Кайкан відмовився, а Нікітін погодився і вжив отриманий гашиш. У стані наркотичної ейфорії Белів і Нікітін побили Кайкана, заподіявши його здоров'ю шкоду середньої тяжкості. Після цього вони намагалися відібрати зброю у вартового, однак інші солдати їм не

дали цього зробити. Прийшовши до тями, Белів і Нікітін не змогли згадати, що вони робили. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 4. Бутенко страждав на наркоманію, був на обліку. Знаходячись у стані морфійної абстиненції, він зайшов до приміщення станції «Швидкої допомоги» і, скориставшись тим, що у порушення службової інструкції речовини групи «А» зберігалися не у сейфі, а у шафі разом з препаратами групи «Б» і іншими медикаментами, відімкнув її та взяв звідти 10 ампул омнопону ємкістю по 2 мл кожна. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 5. Димов на базарі купив у незнайомого йому раніше Вайнера 30 пігулок діазепаму (по 0,1 г) для власного споживання. Споживаючи куплене, Димов з'ясував, що половина придбаного була пігулками аспірину. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 6. Кіндрат, знаходячись поряд торгівельно-розважального комплексу, придбав у Вариченка опій ацетильований, що містився в медичному шприці, ємкістю 5 мл, заповнений до позначки 2 мл, який привіз до своєї квартири. Наступного дня, знаходячись у квартирі, Кіндрат через ін'єкцію вжив частину наркотичного засобу. Будучи у стані наркотичного сп'яніння, Кіндрат дав можливість Кропивіну та Чушкіну, які зайшли до нього у гості, у своїй квартирі вжити наркотичний засіб – опій ацетильований. Наркотик Кропивін та Чушкін принесли із собою. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 7. ПП «Колумбус» здійснювало діяльність у сфері ресторанного бізнесу, для чого орендувало нежитлове приміщення – комплекс-ресторан. Директор Лазоркіна не вела облік продовольчих товарів, не перевіряла наявність документів щодо їх якості та безпечності, не уклала договір із акредитованою лабораторією на проведення мікробіологічного контролю готових страв, що подавалися клієнтам у комплексі-ресторані. Крім того, вона прийняла роботу повара Хмельницького, у якого була відсутня медична книжка та який не пройшов медичного огляду і перевірки. 25 випускників вищого навчального закладу, які були присутні на банкеті з приводу завершення навчання, отруїлися. Як встановила СЕС, джерелом інфекційного захворювання був повар Хмельницький, факторами передачі виступали інфіковані страви, які були приготовані з порушенням технологічного процесу і санітарних норм. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 8. Черниш перебував на посаді виконавчого директора ТОВ «Торговий дім «Каскад-Медікал», яке провадило господарську діяльність з оптової торгівлі лікарськими засобами. До ТОВ «Торговий дім «Каскад-Медікал» надійшли лікарські засоби «Коензим композитум», «Гепар композитум хеель», «Церебрум композитум Н», «Реструкта про інекціонес». Вказані лікарські засоби зберігалися на складі товариства у ампульній формі в пакуваннях по 100 ампул в кожній. Черниш дав вказівку організувати перепакування вказаних лікарських засобів, розфасувавши їх із 100 ампульної упаковки в 5-ти ампульну, нанести на коробки маркування щодо серії та терміну придатності, здійснити наклейку голограм та промаркувати коробки.

Отримані лікарські препарати Черниш мав за мету реалізувати через мережу аптечних закладів. У рамках провадження на складському приміщенні ТОВ «ТД «Каскад-Медікал» було проведено обшук, в ході якого виявлено перелічені вище лікарські засоби, інструкції, пачки для лікарських засобів, обладнання для нанесення на пачки номеру серії та терміну придатності. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 9. Кузін за місцем свого проживання за допомогою двох кулькових ручок червоного та синього кольорів, а також коректора білого кольору власноручно вніс до спеціального рецептурного бланку для виписування наркотичних та психотропних лікарських засобів нові відомості, змінивши попередні записи – серійний номер, дату видачі, ім'я та рік народження отримувача ліків, а на зворотній стороні рецепта наявний рукописний текст про те, що засіб відпущений, вкрив шаром коректора. У подальшому за допомогою даного документа Кузін отримав у аптеці речовину «Сібазон». Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 10. До медичної сестри наркологічного відділення диспансеру Мещерякової звернулися співробітники організації «Наркологічний центр Ренесанс», яка надає послуги з лікування осіб від наркотичної та алкогольної залежності. Вони запропонували, за матеріальну винагороду, проводити медичний огляд наркотично залежних осіб, призначати їм лікарські засоби та здійснювати медичні процедури, у тому числі ін'єкції, у приміщеннях «Ренесансу». Мещерякова погодилась. З метою усунення абстинентного синдрому у наркотично залежних осіб, Мещерякова придбала 7 ампул лікарського засобу «Сібазон», які містили по 10 мг діючої психотропної речовини «Діазепам» у кожній, після чого їх перемістила до приміщення «Ренесансу». У подальшому Мещерякова зробила ін'єкції засобу до організму 5-ти осіб, причому останні згоди на проведення щодо себе таких дій не надавали та не знали про те, що до їх організму буде введено вказану речовину. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Заняття 26

Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації

Семінарське заняття (2 години)

Методичні вказівки

Вивчаючи тему «Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації», студенти повинні: володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів аналізованих кримінальних правопорушень; знати зміст родового та видових об'єктів посягань; родовий об'єкт кримінальних правопорушень Розділу XIV; бути обізнаними про характеристики категорій («державна таємниця», «службова інформація», «матеріальні носії секретної інформації»); положеннями бланкетного законодавства, що регламентують порядок в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, забезпечення призову та мобілізації тощо; знати критерії відмежування

аналізованих кримінальних правопорушень від адміністративних деліктів; бути готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України та дотичні до цієї теми нормативно-правові акти, а також відповідну судову практику (зокрема, правові позиції та роз'яснення Верховного Суду).

Питання для вивчення

1. Поняття і загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

2. Розголошення державної таємниці. Характеристика складу.

3. Втрата документів, що містять державну таємницю. Характеристика складу.

4. Передача або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни. Характеристика складу.

5. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України. Характеристика складу.

6. Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї. Характеристика складу.

7. Ухилення від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період. Характеристика складу.

Теми рефератів

«Характеристика предметів кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації», «Правовий режим тимчасово окупованої території України», «Спеціальні суб'єкти кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації».

Додаткові завдання

1. За якими ознаками проводиться розмежування складу кримінального правопорушення, передбаченого ст.328 КК «Розголошення державної таємниці» та кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України? 2. З огляду на положення чинного законодавства, з'ясуйте поняття тимчасово окупованої території України, а також порядок в'їзду та виїзду з неї.

Перелік додаткової літератури

1. Усов Д. С. Кримінально-правова характеристика розголошення державної таємниці [Текст] : монографія / Д. С. Усов ; [за заг. ред. О. М. Литвинова] ; Кримінол. асоц. України. Харків : Ніка Нова, 2015. 255 с.

2. Шаблистий В. В. Кримінальна відповідальність за ухилення від призову за мобілізацією [Текст] : монографія / [В. В. Шаблистий, А. Ю. Александрава] ;

за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Шаблистоного ; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро: Біла К. О. [вид.], 2019. 135 с.

3. Демидова Л. М., Назарчук В. В. Кримінально-правова охорона національної безпеки України: кримінальна відповідальність за ухилення від проходження служби цивільного захисту в особливий період чи у разі проведення цільової мобілізації: монографія. Харків: Право, 2019. 400 с.

4. Нікітін А. А. Кримінальна відповідальність за порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї: монографія. К.: Гельветика, 2019. 184 с.

5. Олійник В. І. Концептуальні засади кримінально-правового та кримінологічного забезпечення охорони державної таємниці в Україні: монографія. К.: «Видавництво Людмила», 2022. 450 с.

Заняття 27

Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації

Практичне заняття (2 години)

Завдання 1. Головний інженер військового заводу Дорошенко, не встигнувши на роботі опрацювати матеріали, пов'язані із виробництвом нових видів артилерійського озброєння, узяв їх додому. Під час роботи з документами до кімнати зайшов співробітник інституту Марусин, який мешкав по сусідству. За бесідою Дорошенко декілька разів виходив із кімнати. Марусин з цікавості ознайомився із змістом залишених на столі документів. Згодом, перебуваючи на відпочинку, Марусин повідомив сприйняту інформацію своїм знайомим Скрябіну і Тереннику. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 2. Мешканець одного із районів Закарпатської області Ступар пристав на пропозицію свого знайомого ще з часів військової служби Тер-Саакяна зайнятися переміщенням через державний кордон України нелегальних мігрантів із країни Близького Сходу та Азії, які мали намір потрапити до Західної Європи. Тер-Саакян повинен був підшукувати потенційних «клієнтів», а Ступар, використовуючи свої знання гірських маршрутів прикордонних районів, переправляти їх через кордон. Суттєву допомогу Ступарю надав син близької знайомої Яхимович, що проживав біля самого кордону та повідомляв дані про час і маршрути руху прикордонників, місце розташування їх стаціонарних постів. При переправленні 12 громадян Афганістану Ступар був затриманий. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 3. Цебрин, не бажаючи служити у Збройних силах України, звернувся до знайомого лікаря Коропа з проханням дати пораду, як на військово-медичній комісії симулювати повну глухоту. Слідуючи порадам Коропа, Цебрин перед проходженням комісії звертався зі скаргами на свій слух до отоларинголога районної поліклініки Слижука, а потім на військово-медичній комісії симулював повну глухоту, але був викритий. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 4. Саломатін, займаючи посаду керівника групи супроводу контрактів відділу зовнішньоекономічних зв'язків ДП «Завод 410 ЦА», перебуваючи в службовому приміщенні заводу, за допомогою комп'ютера відправив електронний лист аташе з питань оборони Посольства Чеської Республіки в Україні. До листа він приєднав файли з електронною копією проекту договору комісії між ДП «Спецекспорт» та ДП «Завод 410 ЦА» на ремонт та модернізацією літаків Ан-32 для ВПС Республіки Індія, який йому був довірений у зв'язку з виконанням службових обов'язків. За передану аташе з питань оборони Посольства Чеської Республіки в Україні інформацію Саломатін отримав від нього грошову винагороду в розмірі 500 Євро. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 5. Тищенко, не маючи постійного джерела прибутку, вирішив самостійно організувати і здійснити переміщення повітряним шляхом до Румунії тютюнової продукції, використовуючи для цього наявний у нього легкий, двомісний одномоторний літак кустарного виробництва. Володіючи любителськими навичками керування літаком, він здійснив виліт у напрямку Румунії, транспортуючи при цьому 4 ящики цигарок марки «VICEROY» (по 50 блоків у кожному). У Румунії, не здійснивши посадку, Тищенко на обумовлений орієнтир скинув ящики, після чого повернувся в Україну. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 6. На адресу Звенигородської РДА був направлений документ під назвою «Перелік об'єктів місцевого значення, що підлягають охороні в умовах надзвичайного стану і особливого періоду», затверджений розпорядженням Черкаської облдержадміністрації. Завідувач сектору взаємодії з правоохоронними органами, оборонної та мобілізаційної роботи Звенигородської РДА Толочко у журналі реєстрації виконав відповідний запис про долучення цього документу до номенклатурної справи, однак фактично перелік ним не долучався та зберігався у невстановленому місці. Тематичною перевіркою, яка проводилася співробітниками УСБУ в Черкаській області, було виявлено відсутність вказаного Переліку у Звенигородській РДА, про що складений відповідний висновок. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 7. Сопків розмістив у соціально-орієнтованому ресурсі мережі Інтернет «Facebook» інформацію про здійснення перевезення пасажирів з різних міст України до м. Луганськ, приймав замовлення та здійснював бронювання місць. Спільно з Микитчиком вони розробили механізм такого перевезення: підшукали транспортні засоби, водіїв, місця посадок, час відправлення, а також маршрут руху: м. Дніпро – м. Київ – м. Рівне – м. Львів – пункт пропуску «Рава-Руська-Хребенне» – м. Варшава Республіки Польща – Литовська Республіка – Латвійська Республіка – пункт пропуску «Гребнева» – пункт пропуску «Бурачкі» – російська федерація – пункту пропуску «Мілове». У жовтні 2023 р. Сопків з Микитчиком забезпечили посадку восьми пасажирів, провівши з ними інструктаж щодо правил поведінки при перетині кордону, однак реалізувати заплановану поїздку їм не вдалося, так як автобус під час

руху було зупинено співробітниками УСБУ у Волинській області. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 8. Працівниками поліції під час спільної роботи з працівниками територіального центру та соціальної підтримки доставлено до приміщення ТЦК та СП військовозобов'язаного Карманського. Йому було надано направлення для проходження військово-лікарської комісії з метою визначення ступеня його придатності до військової служби під час мобілізації на особливий період, проте останній відмовився від проходження, що було зафіксовано відповідним актом. Через місяць, попередньо повідомивши про можливі правові наслідки поведінки, Карманському повторно надано направлення для проходження військово-лікарської комісії, однак знову безнаслідково. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 9. Згідно наказу Управління ДСНС України в Івано-Франківській області Сердюка призначено на посаду водія державного пожежного рятувального поста (сmt. Ворохта). У зв'язку з введенням воєнного стану його було відкликано із основної щорічної відпустки, проте Сердюк, у період з 25.02.2022 по 21.03.2022 року не з'явився для виконання своїх службових обов'язків згідно займаної посади, не бажаючи переносити труднощі служби. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Заняття 28

Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів

Семінарське заняття (2 години)

Методичні вказівки

Вивчаючи тему «Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів», студенти повинні: володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів аналізованих кримінальних правопорушень; знати зміст родового та видових об'єктів посягань; бути обізнаними із характеристиками потерпілих від аналізованих кримінальних правопорушень осіб та орієнтуватися у положеннях бланкетного законодавства, що визначають виконання ними своїх обов'язків; володіти характеристикою суб'єктного складу деліктів; бути готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України та дотичні до цієї теми нормативно-правові акти, а також відповідну судову практику (зокрема, правові позиції та роз'яснення Верховного Суду).

Питання для вивчення

1. Поняття і загальна характеристика кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальних правопорушень проти журналістів.

2. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, приватному виконавцю, члену громадського

формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Характеристика складу.

3. Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, судового експерта, працівника державної виконавчої служби, приватного виконавця. Характеристика складу.

4. Погроза або насильство щодо журналіста. Характеристика складу.

5. Підкуп працівника підприємства, установи чи організації. Характеристика складу.

6. Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань. Характеристика складу.

7. Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження. Характеристика складу.

8. Незаконні придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів отримання інформації. Характеристика складу.

Теми рефератів

«Характеристика осіб, які виступають потерпілими від кримінальних правопорушень, передбачених Розділом XV КК України», «Управлінські відносини як об'єкт кримінально-правової охорони: позиції науковців», «Законна професійна діяльність журналістів як об'єкт кримінально-правової охорони».

Додаткові завдання

1. Розмежуйте поняття: «у зв'язку із виконанням службових обов'язків» та «під час виконання службових обов'язків». 2. Положення якого законодавчого акту визначають перелік працівників правоохоронних органів? 3. Дайте розуміння терміну «представник влади».

Перелік додаткової літератури

1. Буряк К. М. Злочини проти професійної діяльності журналістів в Україні: кримінально-правове та кримінологічне дослідження [Текст] : монографія / К. М. Буряк ; за заг. ред. д-ра юрид. наук Н. С. Юзікової ; Дніпров. гуманітар. ун-т. Дніпро : Середняк Т. К., 2018. 268 с.

2. Кияшко О. О. Посягання на життя державного чи громадського діяча: ретроспектива та компаративістика : монографія / Кияшко Олександр, Сотула Олександр. Херсон : Гельветика, 2020. 245 с.

3. Куц В. М., Цховребов А. О. Кримінальна відповідальність за безпосереднє втручання у забезпечення правопорядку: монографія. Київ: Норма права, 2020. 184 с.

4. Пилипенко І. В. Кримінально-правова протидія самоправству : монографія. За наук. ред. І. І. Присяжнюка. Київ: Алерта, 2021. 300 с.

5. Юріков О. О. Кримінально-правова охорона об'єктів електронних комунікацій : монографія. Київ : 2022. 304 с.

6. Кваліфікація та розслідування кримінальних правопорушень проти журналістів : практ. посіб. / [А. А. Вознюк, Р. О. Мовчан, А. О. Антощук та ін.]. Київ: Норма права, 2024. 114 с.

7. Кваліфікація та розслідування погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу : практ. посіб. / А. А. Вознюк, В. П. Беленок, М. А. Грига, О. Ю. Дрозд, С. В. Кобець, В. В. Арешонков. Київ, Норма права, 2024. 138 с.

Заняття 29

Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та злочини проти журналістів

Практичне заняття (2 години)

Завдання 1. Василенко, не маючи водійських прав і перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, роз'їжджав по селу на мотоциклі. Зупинивши водія, сержант поліції Динька запропонував йому прослідувати до відділення, однак той відмовився. Тоді Динька разом із напарником примусово доставили Василенка до пункту швидкої допомоги для медичного освідчення. Василенко не давав можливості його оглянути, чинивши опір медичному персоналу, а Диньці декілька разів наніс удари по обличчю. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 2. Пospelов на подвір'ї будинку, де проживав, посварився із дружиною та її родичем Калієм. Сварка переросла у бійку. На прохання сусідів до будинку підійшов Реміцький, який мешкав поблизу та перебував у складі добровільного формування з охорони громадського порядку. Реміцький показав посвідчення та запропонував Пospelову пройти з ним до відділення поліції. У відповідь Пospelов, не бажаючи виконати вимогу, схопив сікач і ударив ним Реміцького по голові, спричинивши тяжке тілесне ушкодження, небезпечне для життя потерпілого. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 3. Немцов, Рекечук і Сливко, розбивши вікно, проникли вночі до будівлі обласного суду. Взявши ключі, які були на прохідній, вони відкрили кабінет судді Потапової, із сейфу якої викрали дев'ять томів кримінальних справ. Шість томів були заведені на групу осіб, яких обвинувачували у вчиненні розкрадань у особливо великих розмірах. Три томи містили відомості про осіб, які вчинили ряд шахрайських заволодінь майном. Зловмисники також привласнили 4 паспорти обвинувачуваних. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 4. Корюшко підробив посвідчення слідчого та постанову про проведення обшуку і разом із Співаком та Хоменко, які грали роль «понятих», прийшов на квартиру приватного підприємця Капітанця. У процесі «обшуку» було вилучено гроші готівкою (40 тис. доларів США, 24 тис. грн.), а також золоті речі (ланцюжки, браслети, персні, годинник). Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 5. Офіцер-дознавач відділення Військової служби правопорядку ЗСУ Глизін прибув до військової частини з метою проведення перевірки заяви про вчинене начальником медчастини Вандяком корупційне правопорушення. Під час проведення перевірки до Глизіна в кабінет зайшов Вандяк, який, висловлюючись нецензурною лайкою, у грубій словесній формі став вимагати від Глизіна негайно залишити приміщення медичного пункту та припинити проведення перевірки. Після чого він заволодів службовими документами Глизіна, розірвав їх та частково знищив шляхом змивання в раковині умивальника. На спробу Глизіна забрати документи, Вандяк застосував до нього силу, викручуючи руки, кинув його на підлогу, заподіявши легкі тілесні ушкодження, а потім виштовхнув із кабінету. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 6. Студентка факультету електроніки одного із київських вищих навчальних закладів Ступар під час навчання отримала незадовільні оцінки, що мало б наслідком не допущення до складання екзаменаційної сесії та відрахування з ВНЗ. Вона подала до деканату довідку про перебування на стаціонарному лікуванні у Інституті отоларингології, що давало можливість бути допущеною до екзаменаційної сесії. Довідку про перебування Ступар на стаціонарному лікуванні було витребувано деканатом. Згідно відповіді, отриманої з Інституту отоларингології медичні документи, які б підтверджували знаходження Ступар у стаціонарі клініки відсутні. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 7. Лемешко уклав з Горейко усний договір позики, згідно з яким він передав останньому гроші в сумі 15 740 грн., а Горейко зобов'язався повернути зазначену позику через 2-3 місяця. В обумовлений термін гроші не були повернуті, після чого Лемешко разом зі своїм сином прийшли до квартири Горейко, де стали наполягати на поверненні боргу. Горейко попросив віддавати борг частинами, у зв'язку із відсутністю коштів, однак Лемешко відмовився. Через два тижні, Лемешко разом із сином та його знайомим Кропивінім зустріли Горейко на вулиці, та, з метою повернення боргу, нанесли декілька ударів у обличчя та область живота. Оскільки Горейко був позбавлений можливості чинити опір, Лемешко витягнув з кишені його куртки гроші в сумі 3 тис. грн. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 8. Жителі одного із багатоквартирних будинків Василаш та Репецький, усупереч встановленому порядку, вирішили за допомогою мотопили марки «Husqvarna» здійснити роботи з зрізання зелених насаджень. Вчинене вони мотивували аварійним станом дерев та бажанням мешканців будинку розширити територію для паркування транспортних засобів. Вказаними діями було нанесено матеріальну шкоду комунальному підприємству по утриманню зелених насаджень Печерського району м. Києва у розмірі 22 830 грн. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 9. Керівник охорони нічного розважального закладу для дорослих «Tootsie Karaoke Club» Жорін, з метою збереження майна та фіксації правопорядку, вирішив придбати 11 предметів з пластиковими корпусами,

дротами та відеокамерами, а також відеореєстратор. Після цього він встановив придбані предмети, замаскувавши їх у датчики пожежної безпеки та елементи декору і підключив до відеореєстратора. За допомогою цієї техніки здійснювалося відеоспостереження за особами у приміщеннях розважального закладу. Вказані технічні пристрої були виявлені та вилучені працівниками поліції у ході проведення обшуку. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 10. Виконуючи редакційне завдання, журналіст Мазур спільно з телеоператором зайшли до приміщення торговельного центру, де згідно оголошення відбувалася реалізація медичних масок. Підійшовши до прилавку магазину журналістка взяла упаковку із медичними масками, які знаходились біля касового апарату поряд із іншими товарами та представившись, звернулася до продавця із питанням щодо реалізації і походження медичних масок. Продавець Нагірний заперечив факт реалізації, незважаючи на наявність на упаковці ціннику магазину, а тому Мазур з метою встановлення законності їх реалізації, почала телефонувати у поліцію на лінію «102». Нагірний, з метою уникнення можливої відповідальності та висвітлення на телебаченні реалізації ним медичних засобів захисту, підбіг до Мазур та почав забирати маски, завдавши їй при цьому легких тілесних ушкоджень, що спричинили короткочасний розлад здоров'я. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 11. Котурбаш було призначено на посаду фахівця сектору криміналістичного дослідження транспортних засобів та реєстраційних документів, що їх супроводжують, науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України. У приміщенні Центру до неї звернувся Пилипів, який повідомив про намір провести огляд та реєстрацію ввезеного з іноземної держави транспортного засобу і передав для ознайомлення необхідні копії документів на автомобіль. За результатом огляду Котурбаш повідомила Пилипіва про існуючу невідповідність документів з фактичним роком випуску транспортного засобу, яку, проте, запропонувала позитивно вирішити за суму у 6 тис. грн. Пилипів погодився та передав вказану суму грошових коштів. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Заняття 30

Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електров'язку

Семінарське заняття (2 години)

Методичні вказівки

Вивчаючи тему «Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електров'язку» студенти повинні: володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів аналізованих кримінальних правопорушень; знати зміст родового та видових об'єктів посягань; розуміти категорії «інформаційні (автоматизовані) системи», «електронні комунікаційні системи», «інформаційно-комунікаційні системи», «електронні комунікаційні

мережі» та володіти інформацією про їх різновиди; орієнтуватися у положеннях законодавства, до якого відсилають бланкетні норми Розділу XVI; бути готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України та дотичні до цієї теми нормативно-правові акти, а також відповідну судову практику (зокрема, правові позиції та роз'яснення Верховного Суду).

Питання для вивчення

1. Поняття і загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

2. Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку. Характеристика складу.

3. Створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут. Характеристика складу.

4. Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації. Характеристика складу.

5. Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї. Характеристика складу.

6. Порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється. Характеристика складу.

7. Перешкоджання роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку. Характеристика складу.

Теми рефератів

«Кримінально-правова характеристика несанкціонованого втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку», «Шкода від кримінальних правопорушень сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку: положення теорії та практики», «Шкідливі програмні чи технічні засоби як предмет / засіб протиправної поведінки».

Додаткові завдання

1. Наведіть приклади автоматизованих систем та мереж електрозв'язку.
2. Наведіть приклади шкідливих технічних засобів, як предмету кримінального

правопорушення, передбаченого ст. 361-1 КК України. 3. Які нормативні акти регламентують порядок використання інформації з обмеженим доступом? 4. Які із деліктів, передбачених Розділом XVI, можуть бути виконані через бездіяльність?

Перелік додаткової літератури

1. Карчевський М. В. Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки України: Монографія; МВС України, Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2012. 528 с.

2. Михайліна Т. В. Кримінальна відповідальність за створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут : монографія / Т. В. Михайліна ; Донец. нац. ун-т. Донцьк : ДонНУ, 2012. 188 с.

3. Савінова Н. А. Кримінально-правове забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні: теоретичні та практичні аспекти: Монографія. К., 2012. 340 с.

4. Кримінальна відповідальність за несанкціоноване втручання в роботу ЕОМ /Ю. А. Бельський, П. А. Воробей, А. В. Савченко., О. Г. Колб: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 264 с.

5. Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку: спеціальні питання кваліфікації, проведення слідчих (розшукових) дій, призначення комп'ютерно-технічних судових експертиз : наук.-практ. посіб. / [Б. Б. Теплицький та ін.]. Київ : Паливода А. В. [вид.], 2019. 167 с.

6. Юридична відповідальність за правопорушення в інформаційній сфері та основи інформаційної деліктології: монографія / І. В. Арістова, О. А. Баранов, О. П. Дзьобань та ін.; за заг. ред. проф. К. І. Беякова. Київ: КВІЦ, 2019. 344 с.

7. Кіберзлочинність та електронні докази: навч. посібник / [Б. М. Головкін, О. І. Денькович, В. В. Луцик, Д. М. Цехан] ; за ред. канд. юрид. наук, доц. Ольги Денькович, д-р права, проф. Габріеле Шмельцер. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. 298 с.

Заняття 31

Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку

Практичне заняття (2 години)

Завдання 1. Студент технічного університету Ключко з цікавості подолав систему захисту комерційного еротичного web-сайту і розповсюдив інформацію про спосіб зламу системи захисту цього сайту в комп'ютерній мережі Internet. Там же він повідомив про зареєстрованих користувачів сайту і номери їх кредитних карт. Протягом декількох годин після скоєного сайт був підданий масовим атакам мережевих хуліганів різних країн, внаслідок чого

припинив функціонування на декілька днів. Крім цього, в результаті нелегального використання кредитних карток була спричинена значна шкода їх власникам. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 2. Керівник служби безпеки комерційного банку Терехов, використовуючи право доступу до захищеної комп'ютерної мережі банку, скопіював на носій інформації базу даних VIP-клієнтів банку, в якій містився перелік номерів їх кредитних карток. Згодом Терехов за винагороду передав скопійовану інформацію відомому йому раніше програмісту Коріну, який розповсюдив дану інформацію у системі Internet. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 3. Оператор ЕОМ Зінін, посварившись з менеджером фірми, вирішив звільнитися, при цьому «насоливши» фірмі. З метою помсти він напередодні свого звільнення встановив на комп'ютер пароль, відомий тільки йому, і заблокував його роботу. При включенні комп'ютера новим оператором, прийнятим на роботу, він зажадав ввести пароль, оператор розгубився, і при спробі примусити працювати систему, знищив інформацію. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 4. Рибак, з метою безоплатного перегляду телепередач, здійснив приєднання телевізійного кабелю до телекомунікаційної мережі через розподільчу коробку, яка знаходилась на сходовій площадці біля його квартири. Після цього він користувався мережею ПП «Терра», отримавши можливість перегляду телепередач, чим спричинив підприємству матеріальну шкоду на суму 8 534 грн. Продовжуючи свої дії, Рибак здійснив ще одне приєднання до телекомунікаційної мережі ПП «Терра», внаслідок чого безпідставно користувався інформацією, чим спричинив підприємству матеріальну шкоду на суму 12 534 грн. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 5. Полохало та Вишневський за допомогою мережі «Інтернет» зареєструвалися на сайті, через котрий повинні були отримувати грошові кошти за здійснення телефонних дзвінків за кордон України. Після цього вони придбали на радіотехнічному ринку м. Полтави чотири стаціонарні телефони, котрі в подальшому переробили, зробивши їх меншого розміру та модернізувавши для зручного використання. Полохало та Вишневський за допомогою придбаних електронно-магнітних ключів, таємно проникли до під'їзду багатоквартирного будинку, де відкрили електрощитову та приєдналися до телефонних ліній ПАТ «Укртелеком», якими користувалися громадяни, що проживали у будинку. Після цього вони здійснили ряд дзвінків за кордон України, а саме: в Гвінею, Австралію, США, чим завдали матеріальної шкоди ПАТ «Укртелеком» на загальну суму 12 800 грн. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 6. Винник працював державним виконавцем відділу ДВС Нетішинського міського управління юстиції. До нього звернувся працівник КБ «Приватбанк» Мазурик з проханням посприяти у стягненні з боржників кредитної заборгованості, заарештувавши їх рухоме та нерухоме майна. У протилежному випадку Мазурик пообіцяв звернутися із скаргою на бездіяльність державного виконавця. У зв'язку із браком часу, Винник, не

винісши постанови про опис та арешт майна боржників та не затвердивши у начальника ВДВС, маючи відповідний доступ, увійшов до електронних систем Державного реєстру обтяжень рухомого майна та Єдиного реєстру заборон відчуження об'єктів нерухомого майна і заповнив поля електронних заяв про удаване накладення арешту на рухоме майно фізичних осіб – боржників. Заповнені електронні заяви він скріпив власним електронним підписом і направив до сервера ДП «Інформаційний центр», у результаті чого в автоматичному режимі було зареєстровано обтяження рухомого і нерухомого майна Іваницького, Філімонова та Патригури. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 7. Мельниченко зателефонував своєму знайомому – Абдулову, співробітнику Державної податкової інспекції з проханням надати інформацію з приводу конкретних суб'єктів господарської діяльності. Погодившись з проханням Мельниченко, Абдулов зі своєї особистої електронної поштової скрині відправив електронний лист з відповідною інформацією, яка оброблялась і зберігалась в автоматизованій інформаційній системі (АІС) «Податки». У подальшому Мельниченко передав отриману інформацію Зубкову, скопіювавши її зі свого ноутбука на флеш-накопичувач, а останній, у якості оплати, передав йому грошові кошти у розмірі 26 тис. грн. Посадові особи юридичних осіб, а також органи ДПС дозволу на отримання, розповсюдження або збут інформації про вищевказаних суб'єктів господарської діяльності не давали. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 8. Щукін, маючи досвід у створенні програмного забезпечення та розуміючись у принципах кібербезпеки, з приміщення кафе здійснив віддалене підключення до належного йому персонального комп'ютера з встановленими в ньому накопичувачами інформації, на який заздалегідь завантажив спеціальне програмне забезпечення. Після його запуску він запрограмував роботу програмного комплексу на надсилання чисельних запитів, унаслідок чого відбулося перенавантаження системи та припинення роботи веб-ресурсу, який перебував у користуванні фізичної особи-підприємця Петракова та використовувався ним для здійснення підприємницької діяльності. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Заняття 32

Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

Семінарське заняття (2 години)

Методичні вказівки

Вивчаючи тему «Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг», студенти повинні: володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів аналізованих кримінальних правопорушень; знати зміст родового та видових об'єктів посягань; бути обізнаними із категоріями «організаційно-розпорядчі» та «адміністративно-господарські функції»; вірно тлумачити поняття «службова особа», «представник влади», «юридична особа публічного

права», «юридична особа приватного права», «незаконне збагачення»; знати обсяг поняття «використання службовою особою влади чи службового становища», у яких випадках є така ознака, як діяння особи всупереч інтересам служби; бути готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України та дотичні до цієї теми нормативно-правові акти, а також відповідну судову практику (зокрема, правові позиції та роз'яснення Верховного Суду).

Питання для вивчення

1. Поняття і загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.
2. Зловживання владою або службовим становищем. Характеристика складу.
3. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. Характеристика складу.
4. Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги. Характеристика складу.
5. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою. Характеристика складу.
6. Незаконне збагачення. Характеристика складу.
7. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі. Характеристика складу.
8. Зловживання впливом. Характеристика складу.

Теми рефератів

«Посадові особи іноземних держав як службові особи за кримінальним законодавством України: поняття, функції, види», «Вигоди нематеріального чи грошового характеру як різновид неправомірної вигоди при вчиненні окремих кримінальних правопорушень з Розділу XVII КК України».

Додаткові завдання

1. Окресліть максимально повний перелік осіб, які провадять професійну діяльність, пов'язану із наданням публічних послуг. 2. Дайте визначення категорії «нематеріальні активи» у контексті характеристики ст.364-1 КК України. 3. У чому полягає відмінність між службовими особами юридичних осіб публічного та приватного права?

Перелік додаткової літератури

1. Гузоватий О. І. Кримінальна відповідальність за незаконне збагачення в Україні та деяких зарубіжних країнах : монографія / О. І. Гузоватий, О. О. Титаренко ; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 259 с.
2. Бабіков О. П., Бабікова О. С. Кримінально-правова характеристика підкупу службової особи юридичної особи приватного права незалежно від

організаційно-правової форми: історичний, зарубіжний та вітчизняний досвід: монографія. Київ: ТОВ Видавництво «Миргород», 2019. 225 с.

3. Дудоров О. О., Житний О. О., Задоя К. П. та ін. Корупційні схеми: їх кримінально-правова кваліфікація і досудове розслідування / за ред. М. І. Хавронюка. Київ : Москаленко О.М., 2019. 464 с.

4. Марін О. Відповідальність за кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг: Навчальний посібник / О. Марін. Київ : ВД «Дакор», 2021. 272 с.

5. Безгинський Б. Г., Кришевич О. В. Кримінальна відповідальність за незаконне збагачення в Україні: монографія. К.: Інтерсервіс, 2022. 140 с.

Заняття 33

Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

Практичне заняття (2 години)

Завдання 1. Між ЗАТ «ПМК № 28» (директор Гичка) та ТОВ «Євро Альянс» (директор Мандзюк), укладено договір постачання, згідно якого ТОВ «Євро Альянс» взяло на себе зобов'язання поставити пісок. ТОВ «Євро Альянс» перераховано 96 000 гривень. Не зважаючи на отримані кошти, Мандзюк розпорядився поставити ЗАТ «ПМК № 28» тон піску вартістю 26 тис. грн., а решту піску не поставляти. Внаслідок недопоставки піску з боку ТОВ «Євро Альянс», виникла загроза невиконання ЗАТ «ПМК №28» робіт по захисту від руйнування берегу Дніпровського водосховища, що могло спричинити подальше руйнування його берегової лінії. ЗАТ «ПМК №28» було вимушено купити пісок за свої кошти. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 2. Чмихов працював гірником 3 розряду з повним робочим днем на ділянці № 2 філії «Шахтоуправління з видобутку та збагачення вугілля» ТОВ «ДВ нафтогазовидобувна компанія». Протягом трьох місяців він без поважних причин не з'являвся на роботу, керівництво дільниці про причини відсутності за місцем роботи не повідомив, у зв'язку з чим підлягав звільненню згідно трудового законодавства. Усвідомлюючи це, він передав начальнику дільниці № 2 зазначеного підприємства грошові кошти у сумі 2 000 грн. з тим, щоб його не звільнили з підприємства у зв'язку з порушенням вимог трудової дисципліни. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 3. Проти начальника станції з боротьби із хворобами тварин Носова, було відкрито кримінальне провадження за підозрою у розкраданні коштів та зловживанні службовим становищем. Дізнавшись про це, він пішов до відділу поліції, зайшов до кабінету слідчого Піруса і, коли той вийшов, поклав до кишені його пальта 300 доларів США. Після цього він зайшов до кабінету оперуповноваженого Глушкова, якийсь час розмовляв з ним про свою справу, а потім підійшов до вішалки і поклав до кишені його куртки 200 доларів США. Носов намагався вийти з кабінету, але був затриманий Глушковым, який у присутності понятих склав акт про те, що трапилось. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 4. Начальник відділу житлового господарства Залізничної районної адміністрації Львівської міської ради Булкіна підписала акти приймання виконаних підрядних робіт з ремонту покрівель 4-ьох будинків у Залізничному районі, не перевірявши, при цьому, відповідність обсягів та якості виконаних будівельних робіт. Фактично роботи підрядником виконані не були. Підписані акти Булкіна передала на затвердження керівництву Залізничної РДА, на підставі чого фірмі-підряднику безпідставно перераховано з бюджету оплату за відображені в актах роботи на загальну суму 173 500 грн. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 5. Завідувач сектору митного оформлення митного поста «Луцьк» Крищак, у спілкуванні з представником ПП «Касатка УК» Мициком, при здійсненні розмитнення імпортованих підприємством товарів, повідомив, що може посприяти у усуненні перешкод при здійсненні митного оформлення товарів, шляхом здійснення впливу на прийняття службовими особами Волинської митниці позитивного для підприємства рішення. За свої «послуги» Крищак попросив грошову винагороду у розмірі 100 доларів США за кожен автомобіль із продукцією, який підлягав розмитненню. Будучи переконаним, що Крищак, завдяки своєму службовому становищу зможе вплинути на працівників Волинської митниці ДФС, Мицик погодився на його пропозицію та передав йому 400 доларів США. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 6. Кооператив «Соболівський» було визнано переможцем конкурсного відбору сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, які мають право на фінансову підтримку за рахунок коштів Стабілізаційного фонду. У подальшому кооперативу надано фінансову підтримку в сумі 240 тис. грн. шляхом повної оплати вартості сільськогосподарської техніки та придбано автомобіль-автоцистерну. При цьому кооператив узяв на себе зобов'язання упродовж 5 років використовувати за цільовим призначенням придбану за рахунок державних коштів техніку, не відчужувати її, не передавати у користування іншим особам. Виконавчий директор кооперативу Жибак, переслідуючи власні корисливі інтереси, уклав із Тарновським усний договір про продаж автоцистерни, зняв її з реєстрації та реалізував. Дані дії він вчинив, достовірно знаючи, що кооператив зобов'язаний буде відшкодувати державі 240 тис. грн. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 7. Судово-медичний експерт Вацків, знаходячись на своєму робочому місті, під час зустрічі та розмови з Маланієм, який мав поховати померлого родича, повідомив про можливість прискорення видачі довідки про смерть та внесення до неї замість дійсної хвороби, що призвела до смерті – СНІДу, іншого діагнозу. За це він попросив у Маланія передати йому особисто грошові кошти у сумі 200 доларів США. Маланій, усвідомлюючи незаконність вимог Вацківа, звернувся до правоохоронних органів. Вацків отримав обумовлену суму, після чого був затриманий працівниками правоохоронних органів. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 8. Омелько, перебуваючи на посаді майстра лісу Сторожинецького лісництва, виконував роботу, безпосередньо пов'язану із

охороною лісу, у т. ч. від незаконних порубок дерев. Незважаючи на функціональні обов'язки, перевірки лісу він здійснював нерегулярно, не дотримувався заходів щодо попередження пошкодження лісових насаджень внаслідок незаконних рубок. У результаті такої поведінки мешканці ближніх до лісництва сіл, маючи безконтрольний доступ до лісу, здійснили порубку 52 дерев породи бук, береза, ясінь і безперешкодно вивезли вказану продукцію, спричинивши державі збитки у вигляді вартості деревини в сумі 15 661 грн. та у вигляді шкоди лісовому фонду в сумі 334 931 грн. При цьому Омелько так і не виявив та, відповідно, не повідомив керівництво про факт незаконної порубки дерев. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 9. Завідувач відділенням «Кременчуцька курсова автошкола» Пищик домовився з учнем навчальної групи Савариним про те, що той без відвідування занять, передбачених робочим навчальним планом, а також без фактичної присутності при здачі іспитів, закінчить курс навчання та отримає свідоцтво водія категорії «Д», за це Саварин передасть Пищику гроші у сумі 2800 грн. Одержавши гроші, Пищик попередньо поставив у протоколі екзаменаційної комісії оцінки за нібито здані Савариним іспити, а також (на підставі цього протоколу) видав останньому свідоцтво водія. Крім цього, Пищик вніс до протоколу екзаменаційної комісії по випуску учнів оцінки з предметів учневі Саварину, який фактично жодного разу не відвідував зайняття та не був присутнім на вказаних іспитах. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 10. Під час несення служби працівники патрульної поліції Матяш та Зленко вирішили перевірити на наявність реєстраційних документів власника транспортного засобу типу «мотоблок», що рухався їм назустріч. Поки автомобіль поліції розвертався на дорозі, водій мотоблоку Іванишин устиг заїхати на подвір'я власного домоволодіння та закрити ворота. Матяш та Зленко самостійно відчинили ворота та зайшли на подвір'я, зажадавши від Іванишина пройти з ними до службового автомобіля, з метою встановлення особи та проведення освідчення на стан сп'яніння. Останній відмовився це зробити та запропонував працівникам поліції скласти відповідні адміністративні матеріали у нього в дворі. Шляхом застосування поліцейськими прийомів рукопашного бою та фізичного насильства (тілесні ушкодження середньої тяжкості), Іванишина із одягнутими кайданками примусово посадили на заднє сидіння службового автомобіля. Годину потому, після приїзду лікарів швидкої допомоги, Іванишина було звільнено від кайданок, поліцейські ж ні того, ні наступного дня не оформили матеріалів з приводу здійсненого адміністративного затримання. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 11. Суддя Васильківського міськрайонного суду Київської області Бобошко, при заповненні та поданні щорічної декларації, не зазначив у ній відомості про об'єкти декларування, а саме: 2 квартири, що перебували у нього та членів його сім'ї у користуванні упродовж звітного року, а також 2 машиномісця у підземному паркінгу житлових будинків. Подані Бобошком у щорічній декларації відомості не відповідали дійсним на загальну суму 8 057 616 грн. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Заняття 34

Кримінальні правопорушення проти правосуддя

Семінарське заняття (2 години)

Методичні зауваження

Вивчаючи тему «Кримінальні правопорушення проти правосуддя», студенти повинні: володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів аналізованих кримінальних правопорушень; знати зміст родового та видових об'єктів посягань; бути обізнаними про конституційно-правове розуміння правосуддя та його елементів у кримінально-правовому сенсі; класифікувати спеціальних суб'єктів аналізованих кримінальних правопорушень (осіб, які працюють у сфері правосуддя та залучених до неї у той чи інший спосіб); бути готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України та дотичні до цієї теми нормативно-правові акти, а також відповідну судову практику (зокрема, правові позиції та роз'яснення Верховного Суду).

Питання для вивчення

1. Поняття і загальна характеристика кримінальних правопорушень проти правосуддя.

2. Завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою. Характеристика складу.

3. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності. Характеристика складу.

4. Примушування давати показання. Характеристика складу.

5. Порушення права на захист. Характеристика складу.

6. Незаконне втручання в роботу автоматизованих систем в органах та установах системи правосуддя. Характеристика складу.

7. Невиконання судового рішення. Характеристика складу.

8. Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу. Характеристика складу.

9. Незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації. Характеристика складу.

10. Втручання в діяльність захисника чи представника особи. Характеристика складу.

Теми рефератів

«Система правосуддя за чинним законодавством України», «Історичні етапи становлення кримінальної відповідальності за правопорушення проти правосуддя в Україні», «Соціальна обумовленість криміналізації поведінки, пов'язаної із втручанням у судову діяльність».

Додаткові завдання

1. З яким моментом пов'язується притягнення особи до кримінальної відповідальності? 2. Чи можуть судді Конституційного суду України виступати

потерпілими при втручанні в діяльність судових органів (ст. 376 КК України)? Назвіть найбільш поширені на практиці різновиди порушення права на захист.

Перелік додаткової літератури

1. Осадчий В. І. Злочини проти правосуддя: монографія / В. І. Осадчий. Київ : Маслаков Р. О. [вид.], 2018. 200 с.

2. Ахмедов В. А. Кримінально-правова охорона правосуддя в Азербайджанській Республіці та Україні: теоретико-порівняльне дослідження : монографія / Вусал Алігісмаг огли Ахмедов ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Одеса : Фенікс, 2019. 424 с.

3. Карпова Н. Ю. Кваліфікація злочинів проти правосуддя. Курс лекцій : навч. посіб. / Н. Ю. Карпова. Київ : Юрінком Інтер, 2019. 179 с.

4. Палюх Л. М. Кримінальна відповідальність за злочини проти правосуддя: монографія / Лідія Михайлівна Палюх; Львів. нац. ун-т І. Франка. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 742 с.

5. Шепітько М. В. Кримінальна політика у сфері забезпечення діяльності органів правосуддя : монографія / М. В. Шепітько ; Нац. акад. прав. наук України, НДІ вивч. проблем злочинності ім. В. В. Сташиса. Харків : Апостіль, 2021. 191 с.

6. Харь І. О., Ольховенко О. І. Кримінально-правова характеристика діяння відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків (ст. 385 КК України) : монографія / за заг. ред. В. К. Матвійчука. Київ : Видавництво Ліра-К, 2022. 204 с.

7. Мар'єнко Л.М. Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного: кримінологічна характеристика та запобігання : монографія / за заг. ред. д-ра юрид наук, проф. О. М. Литвинова ; Кримінологічна асоціація України. Х. : Факт, 2022. 184 с.

8. Щербіна А. В., Назимко Є. С., Захарченко А. М. Кримінально-правова характеристика незаконного втручання в роботу автоматизованих систем в органах та установах системи правосуддя : монографія. Київ : ВД «Дакор», 2022. 148 с.

Заняття 35

Кримінальні правопорушення проти правосуддя

Практичне заняття (2 години)

Завдання 1. Слідчий Бюро економічної безпеки Фірташ у рамках розслідування кримінального провадження за фактом виявлення у складському приміщенні ТОВ «Едельвейс» етилового спирту, склав протоколи допиту керівника та головного бухгалтера фірми без фактичного їх проведення. У протоколах відобразив інформацію про наявність доступу до складського приміщення Шматька, як матеріально відповідальної особи товариства. Незабаром Фірташем було оформлене закінчення досудового розслідування у кримінальному провадженні. Перебуваючи у приміщенні обласної прокуратури Фірташ надав для погодження та підписання прокурором повідомлення про підозру Шматьку у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч.

1 ст. 204 КК України, однак повідомлення прокурором підписане не було. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 2. Син міського голови Рогачевського побив неповнолітнього Копаницького, котрого було госпіталізовано. За наполяганням батька Рогачевського завідувач відділення лікарні виписав Копаницького на 15-ий день перебування у лікарні, хоча останній потребував ще додаткового лікування. Судово-медичний експерт Гамарник, якому дзвонив батько підозрюваного, надав висновок про заподіяння потерпілому легкого тілесного ушкодження з короткочасним розладом здоров'я, що не відповідало дійсності. Проведена повторно експертиза засвідчила про спричинення Копаницькому середньої тяжкості тілесного ушкодження. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 3. Підозрюваного у вчиненні умисного вбивства Полатайка було доставлено до суду у зв'язку із обранням запобіжного заходу. Скориставшись плутаниною унаслідок одночасної доставки фігурантів одразу декількох судових процесів, він видав себе за підсудного, який вчинив хуліганство. Вислухавши вирок про умовне покарання, він залишив зал судових засідань. Усе з'ясувалось після того, як дійшла черга судового розгляду справи «справжнього» хулігана. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 4. У провадженні судді Ірпінського міського суду Минаєвої перебувала на розгляді цивільна справа за позовом колишньої дружини Будріна до ТОВ «Інтербуд» про застосування наслідків удаваного правочину та визнання права власності на квартиру. Будрін мав зацікавленість у вирішенні позову на користь позивачки, при цьому вважав, що суддя розглядає позов упереджено на користь товариства. Зупинивши суддю після роботи, Будрін заявив, що та повинна винести рішення на користь позивачки, а у протилежному випадку розмовляти з нею він буде вже по іншому. Після цього Будрін сів за кермо автомобіля та залишив місце події. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 5. Хохряков, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, на мопеді «Альфа» поїхав у Амвросіївку за алкоголем, де його зупинили працівники патрульної поліції та склали протокол про адміністративне правопорушення, мопед був доставлений на штрафний майданчик. Наступного дня Хохряков, з метою уникнення адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху, звернувся до правоохоронних органів із повідомленням про викрадення мопеда, написавши заяву, згодом внесену до ЄРДР. Будучи визнаним потерпілим по кримінальному провадженню, він повторно надав вигадані свідчення. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 6. Котурбаш був письмово ознайомлений з вимогами, що регламентують порядок та умови відбування покарань засудженими у державній установі «Васильківський виправний центр», у тому числі – про режим утримання та правила поведінки у громадських місцях. За час відбування покарання Котурбаш неодноразово притягувався до дисциплінарної відповідальності (за зберігання незареєстрованих мобільних телефонів; відмову

виходити на роботу без поважної причини; перебування у центрі з явними ознаками наркотичного сп'яніння). Двічі із засудженим було проведено бесіди профілактично-виховного характеру. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 7. Державним виконавцем Самохіним на підставі судового наказу було накладено арешт на майно Войтичука, а саме: на автомобіль ВАЗ 2107, про що було складено Акт опису та арешту майна, автомобіль був залишений на відповідальне зберігання власнику. У подальшому працівниками ВДВС було відвідано Войтичука з метою оцінки стану арештованого майна, у ході перевірки виявлено відсутність зазначеного автомобіля. З'ясовано, що Войтичук повністю розукомплектував транспортний засіб та збув за частини невстановленій особі, а кузов здав у металобрухт, витративши отримані грошові кошти на власні потреби. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 8. До Дерипаски був застосований запобіжний захід у вигляді тримання під вартою у СІЗО м. Харкова. Слідчим Держинського районного відділу НП Калашовою у приміщенні слідчого ізолятора йому було оголошено про підозру за ч. 2 ст.15, п.п. 1 і 3 ч.2 ст.115 КК України. Захисник при оголошенні підозри та подальшому допиті присутнім не був, оскільки раніше Дерипаска відмовився від його участі у справі, про що підписав відповідну заяву. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 9. До Дніпровського районного суду надійшли матеріали про вчинення Петренком адміністративного правопорушення, передбаченого ст.130 КУпАП. До електронної системи документообігу суду було внесено дані учасників судового процесу, тим самим створено протокол автоматизованого розподілу та звіт про автоматизований розподіл, де зазначались номер судової справи, провадження, а також інформація щодо вибору судді по справі. У цьому суді на посаді секретаря судових засідань працювала Шеленко, яка перебувала із подружжям Петренко у близьких стосунках, будучи хресною матір'ю їх сина. Виконуючи висловлене від сім'ї прохання, Шеленко внесла інформацію про зміну учасника судового процесу з Петренка на Іванова. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Завдання 10. Німченко, перебуваючи у підвальному приміщенні житлового будинку, у ході раптово виниклого словесного конфлікту наніс декілька ударів металевою трубою по голові Пригожину, спричинивши останньому смерть. Після цього Німченко зателефонував до знайомого таксиста Упорова та попросив допомогти у вивезенні трупа за межі міста. Тіло Пригожина Упоров перевіз на територію садового товариства, після чого викинув його до виритого каналу, прикривши листами шиферу та будівельним сміттям. Здійснить юридичний аналіз ситуації.

Заняття 36

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)

Семінарське заняття (2 години)

Методичні зауваження

Вивчаючи тему «Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)», студенти повинні: володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів аналізованих кримінальних правопорушень; знати зміст родового та видових об'єктів посягань; бути обізнаними про структуру ЗСУ та інших військових формувань; вірно тлумачити моменти, з якими пов'язується початок перебування та закінчення проходження військової служби; бути обізнаними про суб'єктний склад військових кримінальних правопорушень; бути готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України та дотичні до цієї теми нормативно-правові акти, а також відповідну судову практику (зокрема, правові позиції та роз'яснення Верховного Суду).

Питання для вивчення

1. Поняття і загальна характеристика кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби (військових кримінальних правопорушень). Поняття військового кримінального правопорушення.

2. Непокора. Характеристика складу.

3. Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків. Характеристика складу.

4. Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності ознак підлеглості. Характеристика складу.

5. Дезертирство. Характеристика складу. Відмінність від самовільного залишення військової частини або місця служби.

6. Порушення правил поведінки зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення. Характеристика складу.

7. Недбале ставлення до військової служби. Характеристика складу.

8. Бездіяльність військової влади. Характеристика складу.

9. Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень. Характеристика складу.

Теми рефератів

«Поняття і характерні ознаки військового кримінального правопорушення», «Обстановка вчинення злочину як конститутивна ознака кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби»

Додаткові завдання

1. Які нормативно-правові акти регламентують питання проходження резервістами зборів? 2. Розкрийте змістовні ознаки понять «бойова обстановка», «особливий період», «воєнний стан».

Перелік додаткової літератури

1. Карпенко М. І. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини): теоретичні та прикладні аспекти : монографія / М. І. Карпенко ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., засл. працівника народ. освіти України В. К. Матвійчука ; Нац. акад. упр. Київ : Нац. акад. упр., 2018. 419 с.

2. Харитонов С. О. Кримінальна відповідальність за військові злочини за кримінальним правом України: монографія. Харків: Право, 2018. 328 с.

3. Карпенко М. І. Військові злочини: питання теорії, законодавства і практики. Харків: Право, 2019. 458 с.

4. Сарнавський О. М. Кримінально-правова охорона суспільних відносин у військовій сфері: монографія. Київ: Логос, 2020. 240 с.

5. Військові кримінальні правопорушення: Розділ XIX Особливої частини Кримінального кодексу України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини, Верховного Суду України, Верховного Суду, апеляційних і місцевих судів. Станом на 02 травня 2023 р.: наук.-практ. посіб. Вид. третє / уклад. М. С. Туркот, А. В. Столітній, С. В. Шмаленя, Г. М. Рябенко, О. М. Хоменко, А. П. Шошура, С. Я. Личик, В. О. Вдовитченко, В. М. Александров; за ред. канд. юрид. наук, доцента М. С. Туркота. Київ: Норма права, 2023. 508 с.

Заняття 37

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)

Практичне заняття (2 години)

Завдання 1. Командиром батальйону в/ч Національної гвардії України майором Биковим військовослужбовцям батальйону, у тому числі солдату Шияну, було доведено бойове розпорядження щодо висунення на вогневі позиції біля с. Липці, із завданням пошуково-штурмових дій та покращення тактичного положення військ, а також відбиття контр-наступальних дій противника та недопущення прориву в глибину оборони. Будучи невдоволеним цим наказом та побоюючись через ускладнення бойової ситуації у місці

перебування, Шиян відмовився від виконання наказу, тим самим вплинувши на боєздатність підрозділу, що могло призвести до прориву російсько-окупаційними військами оборони ЗСУ на вказаній ділянці оборони. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 2. Маслов, проходячи військову службу за мобілізацією на посаді стрільця - помічника гранатометника, у грудні 2023 р. прийняв рішення про неповернення на службу з тимчасової відпустки, зокрема, як через моральне, так і фізичне виснаження. Фактично перебував за місцем свого проживання, вимкнув телефон, самотійно з військовим керівництвом не зв'язувався та про мотиви залишення служби не повідомляв. Через відсутність грошових коштів був змушений влаштуватися на неофіційну роботу у Запоріжжі. Згодом був затриманий працівниками правоохоронного органу на блок-посту при перевірці документів. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 3. Гармаш та Черпаков, які проходили військову службу у Києві, вирішили зустріти Новий рік у Львові, де проживали знайомі дівчата. 30 грудня вони залишили військову частину, вийшли на трасу Київ-Львів, зупинили автомашину і запропонували водію підвезти їх до станції Тетерів. Водій відмовився. Вони виштовхали водія з машини, побили його й кинули до кювету, а самі сіли в машину, доїхали до Тетерева, залишили машину біля залізничної станції, взяли квитки до Львова й прибули туди 31 грудня. Зустріли Новий Рік і 3 січня повернулися до військової частини. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 4. Рядовий Боднар одержав від батьків посилку з продуктами, частиною з яких поділився з іншими в/с. Молодший сержант Купрін запропонував Боднару взяти участь у спільному вживанні спиртних напоїв і віддати для цього отримані продукти. Боднар відмовився від участі у такому «банкеті» і продуктів не дав. Купрін підмовив Завадського і Моршина провчити Боднара. Завадський і Моршин побили Боднара, останній упродовж 22 днів перебував у госпіталі на лікуванні. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 5. Цвіркун проходив службу у в/ч А32321 на посаді начальника інженерної служби, до обов'язків якого входили документування майна, його облік, приймання та зберігання. У складських приміщеннях зберігалось різне майно, у тому числі планшети Samsung, Dell. Упродовж березня – листопада 2023 р., користуючись відсутністю контролю, Цвіркун вилучив зі складів планшети (у кількості 24 шт.), а також тепловізійний бінокуляр ATN BINOX 4t, які перемістив за межі території в/ч за допомогою власного автомобіля «Skoda Octavia». Вказане військове майно ним було здане до ломбардів м. Бровари, отримані від цього кошти у розмірі приблизно 300 тис. грн. витрачені на власні потреби, у тому числі – на придбання земельної ділянки. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 6. Командир об'єднаної групи логістичного забезпечення в/ч А 23235 Семенів не здійснював періодичної присутності на ранковому підйомі та вечірній повірці особового складу та контролю за несенням служби. У результаті ним не було виявлено факту відсутності на службі у період з

12.01.2023 по 21.03.2023 р. підлеглого в/с, молодшого сержанта Прохаська. Одночасно він подавав до фінансової органу військової частини рапорти про виплати особовому складу об'єднаної групи логістичного забезпечення додаткової винагороди за виконання бойових (спеціальних) завдань, включаючи до них і Прохаська, якому безпідставно було виплачена сума у розмірі 400 107 грн. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 7. Маркін, будучи військовослужбовцем військової служби за контрактом, фактично перебував на посаді командира ремонтної роти в/ч А12123. Від підлеглих осіб він отримав інформацію про те, що солдат Драпятий, у період з 22.05. по 28.05.2019 р., залишав місце несення служби та був відсутній у розташуванні військової частини. Відразу по поверненню до підрозділу Драпятий мав розмову із Маркіним, у якій пояснив свою відсутність складними сімейними обставинами та бажанням зайвий раз побувати вдома, просив не повідомляти про те, що трапилося. Зважаючи на попередні позитивні характеристики Драпятиого, Маркін погодився на його прохання. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 8. Майстер-сержант Рикун виконував службові обов'язки з охорони державного кордону у складі прикордонного наряду міжнародного пункту пропуску «Лужанка Берегшурань». З Угорщини на територію України заїхав вантажний транспортний засіб «Mercedes Sprinter», у вантажному відділенні якого водій перевозив технічні пристрої марки «Apple» (мобільні телефони «Iphone», годинники «AppleWatch», навушники «AirPods», ноутбуки «MacBook PRO»). Рикун не провів повну ідентифікацію транспортного засобу та не виявив відмінність номерного знаку зазначеного у реєстраційних документах від фактичного номерного знаку, надавши дозвіл на пропуск транспорту через державний кордон України. У результаті в Україну було незаконно завезено вказані вище предмети, чим спричинено державним інтересам збитків у формі несплачених обов'язкових митних платежів на суму 14 027 686 грн. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Завдання 9. У соціальній мережі «Facebook» на сторінці Інтернет-видання «Галичина» дійснювалось обговорення публікації про необхідність благодійної допомоги Збройним Силам України, які зараз перебувають на передовій. Під цим постом Іванова за допомогою зареєстрованого на її ім'я акаунту негативно прокоментувала вказану пропозицію щодо допомоги військовим, мовляв, уся благодійна допомога розкрадається та пропивається самими військовиками, які замість захисту країни «набивають» собі кишені тощо. Ознайомившись із публікацією Іванової та її висловами на адресу ЗСУ, в/с ЗСУ Мазур написав їй з вимогою принести вибачення перед аудиторією. Натомість Іванова, усвідомлюючи, що вона спілкується з в/с ЗСУ, який бере участь у відбитті збройної агресії проти України, відповіла йому у месенджері соціальної мережі «Facebook» аналогічного змісту повідомленням. Здійсніть юридичний аналіз ситуації.

Заняття 38

Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку

Семінарське заняття (2 години)

Методичні зауваження

Вивчаючи тему «Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку», студенти повинні: володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів аналізованих кримінальних правопорушень; знати зміст родового та видових об'єктів посягань; вірно тлумачити категорії «мир», «безпека людства», «міжнародний правопорядок»; бути готовими при дачі відповіді до посилань на чинне кримінальне законодавство України та дотичні до цієї теми нормативно-правові акти, а також відповідну судову практику (зокрема, правові позиції та роз'яснення Верховного Суду).

Питання для вивчення

1. Поняття і загальна характеристика кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.
2. Виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів. Характеристика складу.
3. Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників. Характеристика складу.
4. Порушення законів та звичаїв війни. Характеристика складу.
5. Геноцид. Характеристика складу.
6. Найманство. Характеристика складу.

Теми рефератів

«Міжнародне та національне кримінальне право: питання співвідношення», «Тоталітарні режими: закріплення кримінальної відповідальності за їх пропаганду», «Воєнні злочини з позиції міжнародного та національного кримінального права України».

Додаткові завдання

1. Які міжнародні документи регламентують відповідальність за геноцид?
2. Розмежуйте склади кримінальних правопорушень, передбачених ст. 436-2 та ст.111-1 КК України.

Перелік додаткової літератури

1. Мохончук С.М. Злочини проти миру та безпеки людства: генезис, еволюція, сучасна регламентація у кримінальному праві та законі: монографія. Х.: Право, 2013. 457 с.

2. Романюк Б. В. Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку : монографія / Романюк Б. В., Бантишев О. Ф. Київ : Крок, 2018. 234 с.

3. Кваліфікація та розслідування порушення законів і звичаїв війни : наук.-практ. посіб. / А. А. Вознюк, І. В. Жук, О. В. Таран, С. С. Чернявський та ін.; за заг. ред. М. С. Цуцкірідзе, В. В. Чернея, А. А. Вознюка. К. : Норма права, 2023. 322 с.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Підручники та монографії

1. Кримінальне право України. Особлива частина: Підручник. (Ю. В. Александров, О. О. Дудоров, В. А. Клименко та ін.) / За ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. К.: Атіка, 2008. 712 с.
2. Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Т.1. Луганськ : видавництво «Елтон-2», 2012. 780 с.
3. Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Т.2. Луганськ : видавництво «Елтон-2», 2012. 704 с.
4. Фесенко Є. В. Кримінальне право України. Особлива частина. Відповідальність за злочини транснаціонального характеру: Навчально-методичний комплекс / Є. В. Фесенко. К.: Алерта, 2019. 70 с.
5. Сухонос В. В. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / В. В. Сухонос, Р. М. Білокінь, В. В. Сухонос (мол.). Суми : Університетська книга, 2020. 671 с.
6. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / [А. О. Байда та ін.] ; за ред. проф. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 6-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 765 с.
7. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. К.: Ваіте, 2014. 944 с.
8. Кримінальне право. Особлива частина / О. С. Стеблинська. К. : Ін-т крим.-викон. служби, 2014. 358 с.
9. Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посіб. / [Омельчук О. М. та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. Грищука В. К., д-ра юрид. наук, проф. Омельчука О. М. ; Хмельниц. ун-т упр. та права. Хмельницький : Хмельниц. ун-т упр. та права, 2016. 641 с.
10. Савченко А. В. Корупційні злочини (кримінально-правова характеристика) [текст] навч. посіб. / А. В. Савченко. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 168 с.
11. Ортинський В. Л. Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посіб. для студентів спец. 081 «Право» / В. Л. Ортинський, К. Б. Марисюк, Я. В. Ступник ; Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2018. 422 с.
12. Кримінальне право України. Особлива частина : навчальний посібник / Попович О. В., Томаш Л. В., Латковський П. П., Бабій А. Ю. Чернівці, 2022. 319 с.
13. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: У 2 т. Т.1 / за заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Алерта: КНТ: Центр учбової літератури, 2009. 964 с.

14. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: У 2 т. Т.2 / за заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Алерта: КНТ: Центр учбової літератури, 2009. 624 с.

15. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 9-є вид., переробл. та доповн. К.: Юридична думка, 2012. 1316 с.

16. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т.1 / За заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. Х.: Право, 2013. 376 с.

17. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т.2 / За заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. Х.: Право, 2013. 1040 с.

18. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: Злочини проти власності / За ред. М. І. Хавронюка. Київ: ВД «Дакор», 2017. 448 с.

19. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 5 берез. 2018 р. / [Азаров Д. С. та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея ; Нац. акад. внутр. справ. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1101 с.

20. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 11-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2019. 1384 с.

21. Кримінальний кодекс України. Окремі думки суддів. Постатейні матеріали. Станом на 01 березня 2024 р. : наук.-практ. посіб. / уклад.: А. В. Столітній, С. В. Шмаленя, М. С. Туркот, М. І. Снігар ; за заг. ред. д.ю.н., проф. А. В. Столітнього; Київ: Норма права, 2024. 1080 с.

22. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар. Станом на 25 квітня 2024 року. / За заг. ред. Копотуна І. М. Київ: Вид. «Центр учбової літератури», 2024. 1352 с.

Навчально-методичні посібники та практикуми

1. Кримінальне право України (Особлива частина): Навчально-методичний посібник. Укл. А. В. Шевчук, М. Д. Дякур, Л. В. Гусар Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2011. 88 с.

2. Кузнецов В. В., Савченко А. В. Кримінальне право України: питання та задачі для підготовки до вступних, семестрових та державних екзаменів : Навч. посіб. / За заг. ред. О. М. Джужі. Вид. 2-ге доп. та перероб. К. : Центр учбової літератури, 2011. 392 с.

3. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни «Кримінальне право України» (Особлива частина) відповідно до вимог ECTS для студентів III курсу / Уклад.: В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, А. О. Байда та ін. 2-ге вид., переробл. і допов. Х.: Право, 2012. 136 с.

4. Матеріали інформаційно-методичного забезпечення дисципліни «Кримінальне право (Особлива частина)» / Упорядн.: канд. юрид. наук,

професор В. В. Лень. Д.: ДВНЗ «Національний гірничий університет», 2012. 133 с.

5. Тютюгін В. І. Кримінальне право України. Особлива частина : посіб. для підгот. до заліків та іспитів / В. І. Тютюгін, О. Д. Комаров, М. А. Рубашенко ; відп. ред. проф. В. І. Тютюгін. 3-тє вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2019. 171 с.

6. Сопілко І. М. Кримінальне право України : навч. посіб. для підгот. до ЗНО (ЄФВВ) для вступу на магістратуру / І. М. Сопілко, С. Я. Лихова. Херсон : Гельветика, 2020. 456 с.

7. Шинкаренко, І. Р. Кримінальне право: склади окремих видів кримінальних правопорушень : навч.-наоч. посіб. (структурно-логічні схеми) / І. Р. Шинкаренко, І. І. Шинкаренко. Харків : Нац. аерокосм. ун-т , 2021. 312 с.

8. Кримінальне право України. Особлива частина: навч.-метод. посіб. / Л. Абакіна-Пілявська, К. Агапова, А. Берш та ін.; за заг. ред. Ю. Ю. Коломієць, О. В. Ободовського. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 228 с.

9. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини) : посіб. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. 5-тє вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2024. 366 с.

10. Кримінальне право України. Особлива частина : посіб. для підгот. до заліків та іспитів / В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. 7-ме вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2024. 192 с.